

Fakultetenes ph.d.-
utdanningsmeldinger
2022

UNIVERSITETET
I BERGEN

Innhold

Det humanistiske fakultet.....	3
Det juridiske fakultet	7
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet	13
Det medisinske fakultet.....	20
Det psykologiske fakultet.....	24
Det samfunnsvitenskapelige fakultet	28
Fakultet for kunst, musikk og design	34

Ph.d.-utdanningsmelding for 2022 fra Det humanistiske fakultet

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

Fjorårets melding slo fast at fakultetets gjennomstrømmingstall er for svake, men at årsaken er sammensatt. I året som har gått har fakultetet vært opptatt av å ta opp situasjonen i forskerutdanningen i møter med grunnenhetene, både for å skape en felles virkelighetsforståelse og for å tydeliggjøre behovet for forandring. Det har også vært viktig for fakultetet å ansvarliggjøre det enkelte fagmiljø, instituttene faglige ledelse og ikke minst programstyret for fakultetets ph.d.-program. Fakultetet har derfor benyttet konkrete saker til å ta opp problemstillinger og drøftinger av mer overordnet og prinsipiell art.

Av konkrete saker har programstyret særlig diskutert og tatt stilling til tiltak for kvalitetssikring av opptakskrav ved ansettelse av ph.d.-stipendiater, og utfordringer knyttet til fakultetets emneportefølje og rammene for opplæringsdelen. Fakultetet har bedt grunnenhetene om å ha større fokus på prosjektenes gjennomførbarhet innenfor tidsrammen som et kriterium for opptak, vurdere mulighet for tilstrekkelig miljøstøtte, og det planlegges også et redesign av opplæringsdelen i 2023. Andre saker som programstyret har behandlet i 2022 har vært:

- oppfølging av fremriftsrapportering
- årlige prosesser i forskerutdanningen (årshjul)
- organisering av pliktarbeid
- egenvurdering av emner (VITHF900, -905, og PHDOF903)

Det humanistiske fakultet var i 2022 gjennom to vanskelige og svært krevende saker som grep sterkt inn i fakultetets kvalitetsarbeid. Arbeidet med å løse de konkrete sakene, og også unngå at lignende situasjoner skal kunne oppstå igjen, dreide fokus og ressursbruk bort fra fakultetets mer langsiktige planer, mot å drive med mer akutt problemløsning knyttet til interne rutiner. Ikke desto mindre var dette arbeidet både nødvendig, lærerikt og nyttig.

I den ene saken opplevde fakultetet at komiteen mente kandidaten var kvalifisert for ph.d.-graden til tross for at disputasen ble underkjent. I den andre saken handlet det om at kvaliteten på en komiterapport, der manglende samsvar mellom vurdering og konklusjon gjorde at fakultetet fant begrunnet tvil om komiteens innstilling. Begge sakene endte godt, i den forstand at den ene kandidaten har fått godkjent sin disputas nummer to, og den andre kandidaten vil få anledning til å disputere i 2023. I den siste saken oppstod det også en overordnet diskusjon rundt åpenhet rundt komitearbeidet. Diskusjonen munnet ut i en uttalelse fra Det juridiske fakultet som medførte at både HF og andre fakultet ved UiB har endret sin praksis og i dag ikke legger tilgangsbegrensninger på noen dokumenter knyttet til komiteens arbeid med mindre det skulle stride mot personvernet.

I forlengelse av de to nevnte sakene har fakultetet i samarbeid med programstyret revidert rutinene knyttet til gjennomføring av de muntlige doktorgradsprøvene, og det er utformet nytt manus til støtte for møteleder ved gjennomføring av prøveforelesning og disputas. Det er også satt i gang prosess med å revidere fakultetets rutiner og retningslinjer knyttet til selve bedømmelsen av avhandlingen. De to involverte grunnenhetene har også gått gjennom egne rutiner og tatt aktive grep for å tydeliggjøre bedømmelseskomitéens mandat og støtte komitéens arbeid gjennom hele prosessen.

Opptak, gjennomføring, disputaser, underkjenninger og frafall – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

Etter to år med svært lave opptakstall økte opptaket betydelig i 2022. Opptaket i 2023 forventes også å holde seg relativt høyt, da det er utlyst 25 stillinger som ennå ikke er besatt. Tallet på oppnådde grader holder seg imidlertid lavt for tredje året på rad. Noe kan knyttes til lave opptakstall i 2015 og -16, noe kan knyttes til korona og andre forsinkelser, og noe kan knyttes til frafall. For de som fullfører i perioden, finner fakultetet likevel at gjennomstrømningshastigheten var tilfredsstillende.

Av de 15 som ble tatt opp i 2016 var det bare 7 (47 %) som hadde levert innen utgangen av 2022 (innen 6 år etter opptak). Hvis vi derimot ser på perioden 2007-2016 så er fullføringsprosenten for de som startet i denne perioden på 72%¹. En ikke ubetydelig andel leverer altså etter at de har gått 2 år på overtid. Det er viktig å understreke at noen fagmiljøer utmerker seg med høy fullføringsprosent, men samlet sett er andelen kandidater som fullfører graden ved HF for lav.

Tabell over gjennomførte disputaser 2017 - 2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Opptak	21	30	24	13	11	21
Disputaser	21	20 ²	21	14	16 ³	13 ⁴
Innlevering innen normert tid (netto)	9	7	9	2	7	5
Innlevering innen 2 år på overtid (kalenderår)	4	5	9	7	5	7
Andel fullført innen 2 år på overtid	62%	60%	86%	64%	75%	92%
Innlevering over 2 år på overtid (kalenderår)	8	8	3	5	4	1
2. gangs innlevering	2	0	1	2	1	1
Underkjenninger	2	3 ⁵	2	2	2	2
Frafall ⁶	5	1	19	5	14	7

Kilde: FS

Selv om koronapandemien er over, er ettervirkningene fremdeles merkbare. Flere kandidater har blitt tvunget til å revidere sine prosjekter i varierende grad, noe som har påvirket fremdriften utover tapt arbeidstid og på måter det er vanskelig å beregne. Grunnenhetene følger ekstra nøye med på disse kandidatene, for kunne yte nødvendig bistand.

---

¹ Kilde: Tableau

² Én ved KMD

³ To ved KMD

⁴ Én ved KMD

⁵ Én for 2. gang

⁶ Det er svært sjelden kandidater trekker seg fra programmet i finansieringsperioden. Dette er primært kandidater som ikke søker eller får avslag på søknad om forlengelse ut over normert tid. Tallene varierer kraftig fordi fakultetet med varierende mellomrom har fokusert på å avslutte gamle kandidater som i praksis ikke er aktive.

Raskere gjennomstrømming og fremfor alt høyere fullføringsgrad vil fortsette å være hovedfokus for fakultetets kvalitetsarbeid i tiden fremover. For å oppnå dette vil fakultetet fortsette arbeidet med å styrke det systematiske kvalitetsarbeidet, blant annet ved å øke kunnskapen om kvalitetssystemets betydning og implikasjoner både hos programstyret og den faglige ledelsen ved grunnenhetene, og ved å jobbe mer aktivt mot kandidater og veiledere for å sikre en bedre forståelse av kvalitetskravene i fakultetets forskerutdanning.

Obligatoriske oppstartmøter

Fakultetet har i 2022 vært opptatt av å ta imot kandidatene på en bedre måte, og grunnenhetene har blitt oppfordret til å innføre obligatoriske oppstartmøter og se nærmere på innholdet der disse finnes fra før. Oppstartmøte anses som et viktig virkemiddel for at ph.d.-kandidatene skal finne seg til rette i den nye arbeidssituasjonen og rette fokus mot sitt primæroppdrag så raskt som mulig.

Oppstartsmøter kan også bidra til at prosjektets fremdriftsplan og eventuelt pliktarbeid sees i en tettere sammenheng.

Fra og med 2023 innfører fakultetet også årlige orienteringsmøter for nye ph.d.-kandidater fra samtlige grunnenheter. Møtene arrangeres i samarbeid med programstyret, og skal sørge for at kandidatene er kjent med fakultets regelverk, styringsorganer og medvirkningsmuligheter.

Det er mye informasjon å ta inn for nye kandidater, og fakultetet ønsker at mere av denne informasjonen også skal gjøres tilgjengelig på nett.

Forskergrupper

Fakultetet ser på veiledningen som et institusjonelt ansvar, og er opptatt av å avprivatisere veiledningen. Fakultetet ønsker derfor at forskergruppene skal spille en mer sentral rolle i forskerutdanningen, ved å være en arena for faglig integrering og utvikling av fakultetets kandidater. Forskergruppene skal dermed bidra til å sikre kandidatens forskriftsfestede rett til et aktivt forskningsmiljø. Dette er særskilt viktig på et fakultet med flere små fagmiljøer.

Fakultetet har derfor oppfordret grunnenhetene til å vurdere sine forskergrupper i lys av dette, og i større grad ta stilling til hvilken rolle forskergruppene skal ha i oppfølging av egne kandidater. I tillegg har fakultetets strategiske utlysning av forskergruppemidler bedt om at søknadene spesifiserer hvordan gruppene vil jobbe for å ivareta aktuelle ph.d.-kandidater.

En annen konsekvens av å vurdere miljøstøtte som en viktig faktor for å lykkes med forskerutdanningen er at man legger vekt på dette også ved ansettelse og opptak av nye kandidater. Fakultetet oppfordrer derfor til at man ikke bare kvalitetssikrer søknadene, men også vurderer fagmiljøenes muligheter til å ivareta kandidatenes prosjekter

AHKR har justert rammene for sin forskergruppesatsing for å sikre aktive forskergrupper som også kan bidra positivt til utvikling av instituttets kandidater. FOF fremhever forskergruppens bidrag til kandidatens progresjon, og ser en direkte sammenheng mellom faglig integrering og vellykket ph.d.-løp.

Sluttseminar/mesterklasse

Det legges vekt på å organisere sluttseminar/mesterklasse for kandidater i sluttfasen. Alle kandidater skal få tilbud om sluttseminar, og erfaringene hittil tilsier at brorparten også takker ja. Fakultetet ønsker å øke bruken av sluttseminarer ytterligere, særlig for å redusere antall underkjenninger og mindre omarbeider. Enkelte enheter gjennomfører i tillegg sluttsamtale for å sikre trygghet i avslutningsfasen.

Fakultetet har også utformet retningslinjer for sluttseminar, og innenfor disse rammene står grunnenhetene ganske fritt til å bestemme form og innhold for sluttseminaret selv. Denne ordningen ser nå ut til å ha funnet sin form, og blir godt ivaretatt ved grunnenhetene. Det viser seg imidlertid at enkelte kandidater som nærmer seg innlevering lett vil vurdere sluttseminaret som en uforholdsmessig byrde, som de velger å prioritere bort. Ut ifra målsetningen om at flest mulig skal gjennomføre sluttseminar er dette noe fakultet vil se nærmere på.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Graden av nyskapende forskning

Ph.d.-kandidatene er svært viktige bidragsytere til fakultetets forskning. Doktorgradsarbeidene er avgjørende for gjennomføringen av prosjekter på tvers av fagmiljøene, og spiller også en viktig rolle i å opprettholde høyt aktivitetsnivå i fakultetets mange små forskningsmiljøer.

Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater

Åtte av fakultetets rekrutteringsstillinger er satt av til strategiske satsinger. Her følger fakultetet prioriteringer vedtatt av fakultetsstyret. Stillingene brukes systematisk til å støtte større forskningsinitiativer, f.eks. SFF og ERC. Øvrige rekrutteringsstillinger disponeres av grunnenhetene og følger lokale strategiske vurderinger. Enkelte enheter benytter strategiske stillinger til å støtte prosjektsøknader, mens andre fordeler i større grad på bakgrunn av fagmiljøenes behov. Ved AHKR legges det opp til at fordelingen av rekrutteringsstillinger forsøksvis skal knyttes direkte til forskergruppene.

Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid

Ved Det humanistiske fakultet er det grunnenhetene som har den løpende oppfølgingen av kandidatene, og som sammen med fakultetet har et ansvar for å ivareta fakultetets kvalitetsarbeid innenfor rammene av UiBs ph.d.-forskrift, fakultetets ph.d.-program, og de felles retningslinjene som er bestemt av programstyret. Rutiner og ressursbruk vil derfor variere noe mellom enhetene, selv om fakultetets målsetning er at alle fakultetets kandidater skal behandles så likt som mulig.

Oppfølging av fremdriftsrapporter

Fakultetet har vært opptatt av å fremsnakke fremdriftsrapporteringen som en del av universitetets kvalitetssystem, og som en viktig kilde til kunnskap om kandidatens situasjon. Fakultetet har også oppfordret grunnenhetene til å bruke denne kunnskapen i aktiv oppfølging av kandidatene og deres progresjon. Det er særlig vektlagt at innrapporterte ønsker om oppfølgingssamtaler må følges opp systematisk.

Svarprosenten i fremdriftsrapporteringen for 2022 var høyere enn den har vært tidligere. Når det gjelder oppfølgingen så har grunnenheter egne rutiner for hvordan dette skal gjøres, basert på organisering og arbeidsfordeling lokalt på den enkelte enhet. Fakultetets inntrykk er at grunnenhetene har utviklet sine rutiner for å kunne ivareta den systematiske oppfølgingen på en bedre måte. Fakultetet ser også en tydeligere kopling mellom fremdriftsrapportering og medarbeidersamtale, og at informasjonen som kommer frem i fremdriftsrapportene i økende grad blir brukt til aktiv oppfølging av kandidatene.

Midtveisevaluering

Midtveisevaluering er et av de viktigste tiltakene i oppfølging av fakultetets kandidater. Målsetningen er å sikre progresjon, kvalitet i avhandlingen, og å oppdage eventuelle problemer og sette inn mulige tiltak før det er for sent.

Fakultetet har utarbeidet egne retningslinjer for midtveisevaluering som gir grunnenhetene noe frihet til lokal tilpassing når det gjelder omfang, med tanke på hvor mye tekst som skal leveres og hvem som skal delta. Alle enheter melder om at de har gjennomført midtveisevalueringer i 2022, men det er ikke tydelig i hvilken grad man lykkes i å gjennomføre midtveisevalueringene i henhold til opprinnelig tidsplan. Fakultetet vil legge vekt på at midtveisevalueringene må komme på et tidspunkt som fremmer gjennomføring.

I tillegg til midtveisevaluering opererer fakultetet med sluttseminar/mesterklasse som et virkemiddel i oppfølgingen av kandidatene mot slutten av avhandlingsarbeidet. Målsetningen er å forberede kandidaten på sluttvurdering av avhandlingen og disputas. Fakultetets ph.d.-program slår fast at dette skal være et tilbud til alle fakultetets kandidater, og at ansvaret for gjennomføringen ligger på den enkelte grunnenhet. Kandidatene bestemmer selv om dette er et tilbud de ønsker å ta imot, men for fakultetet er det en målsetning at så mange som mulig tar det i bruk.

Gjennomføring av medarbeider- og oppfølgingsamtaler

Det har ved tidligere anledninger vist seg at gjennomføringen av medarbeidersamtaler har vært mangelfull. Fakultetet har derfor ved gjentatte anledninger understreket ansvaret for og betydningen av god kandidatoppfølging. Alle enheter oppgir å ha gjennomført medarbeidersamtaler i 2022. Gjennomføringsgraden er uklar for noen av enhetene, men helhetsinntrykket er at grunnenhetene nå har tydeligere fokus på dette og jobber godt med å etablere ny praksis på området.

Når det gjelder oppfølgingsamtaler for kandidater med arbeidssted utenfor HF, er også dette tydelig formidlet fra fakultetets side, men ingen av enhetene omtaler dette eksplisitt i sine meldinger. Ved neste anledning vil fakultetet være tydeligere i formuleringen av sine spørsmål rundt gjennomføring av både medarbeidersamtaler og oppfølgingsamtaler.

Opplæringsdelen

Evaluering av rammene og emneporteføljen

Fakultetet har rettet stor oppmerksomhet mot rammene for emneporteføljen i året som har gått. Programstyret har drøftet muligheten for å få opprettet flere emner i overførbare ferdigheter, som inngår i den obligatoriske delen av fakultetets opplæringsdel, og i forlengelse av denne diskusjonen er det varslet en gjennomgang av opplæringsdelen i sin helhet.

To institutter ønsker en styrking av tilbudet i forskningsetikk i forskerutdanningen. Tiltak for å styrke tilbudet i emneporteføljen vil bli drøftet i programstyret og med grunnenhetene. Fakultetet ser generelt et økende behov for forskningsetisk kompetanse, både hos veiledere og kandidater. Fakultetets forskningsutvalg har allerede hatt en drøftingssak om oppretting av en ny forskningsetisk komité, men en eventuell avgjørelse avventer opprettelsen av fakultetets redelighetsutvalg. Det legges også opp til et eget veilederforum om forskningsetikk i 2023.

Emneevalueringer

Det er i 2022 gjennomført egenevaluering av alle emnene som tilbys i den obligatoriske delen av opplæringsdelen. Dette er emner knyttet til overførbare ferdigheter, og vitenskapsteori og etikk.

Programevaluering:

Fakultetet har planlagt å gjennomføre programevaluering i 2024, og vil starte planleggingen denne høsten. Dette ble varslet til grunnenhetene i 2022 i forbindelse med etablering av et årshjul for forskerutdanningen.

Veilederopplæring på fakultetet

Fakultetet hadde i 2022 ikke noe tilbud om veilederopplæring på overordnet nivå, men har i 2023 etablert et nytt veilederforum med oppstart i april. Tema for første samling var gjennomføring i forskerutdanningen. Fakultetet har ikke lyktes med å operasjonalisere det digitale veiledningskurset som er utviklet ved av FIA, slik planen var. Dette vil være en prioritert oppgave.

Fra tidligere vet vi at flere enheter også gjennomfører interne veiledersamlinger med noe varierende frekvens, men at det er meldt om oppstartsproblemer etter koronapandemien. Fakultetet oppmuntrer sterkt til slike initiativ.

Karriereveiledning

Fakultetet ser et økende behov for karriererådgivning hos egne kandidater, og finner det paradoksalt at ph.d.-forskriften er innrettet mot en ren forskerutdanning samtidig med at vi forventes å forberede ph.d.-kandidatene på et arbeidsmarked der stadig flere må påregne seg en karriere utenfor academia. UiB Ferd karrieresenter for yngre forskere anses derfor som et kjærkomment tilbud, og vi ser med forventning frem mot det som karrieresenteret vil kunne tilby i tiden som kommer.

Ph.d.-utdanningsmelding for 2022 for Det juridiske fakultet

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført.

Tidligere ph.d.-utdanningsmeldinger har vist til at en mulig årsak til at en del ph.d.-kandidater går utover normert tid er at de kommer for sent i gang med en fokusert skriveprosess. I ph.d.-utdanningsmeldingen for 2021 ble det presentert konkrete tiltak for å forbedre dette. Disse tiltakene har vi videreført også i 2022. Det inkluderer:

- Bedre kvalitetssikring av prosjektene som tas opp på ph.d.-programmet
- bevisstgjøring av hvor viktig det er å komme tidlig i gang med tekstproduksjon på oppstartsamtalet til nye ph.d.-kandidater
- bevisstgjøring av hvor viktig det er å ha et gjennomarbeidet tekstmateriale klart før midtveisevalueringen på oppstartsamtalet til nye ph.d.-kandidater
- obligatoriske emner blir gjennomført innenfor et komprimert tidsrom på 1-2 uker, slik at kandidatene skal få tid og rom mellom kursene til å konsentrere seg om skrivearbeid

Opptak, gjennomføring, disputaser, underkjenninger, mindre omarbeiding og frafall

I 2022 ble 10 nye ph.d.-kandidater tatt opp på ph.d.-programmet. Ni av disse var ansatt som stipendiater ved fakultet. En kandidat er ansatt hos Statnet, og tar ph.d. som ekstern kandidat hos oss (på næringslivs-ph.d.-vilkår, men utenfor NFR sin ordning for dette).

Tre kandidater valgte å si opp stipendiatstillingen sin i 2022. To av disse var kandidater som startet i 2022, og som dermed sa opp stillingen sin i løpet av første år av ph.d.-perioden. Den tredje kandidaten som valgte å slutte var kommet noe lenger i ph.d.-løpet.

I ett tilfelle ble det inngått en avtale om frivillig avslutning, jf. forskrift for graden philosophia doctor (ph.d.) 29. november 2018 nr. 1869 ved Universitetet i Bergen § 5-5-1.

Vi hadde fire innleverte avhandlinger som alle fikk positiv innstilling fra vurderingskomiteen og resulterte i godkjent disputas.

Ved utgangen av 2022 var 44 kandidater registrert i ph.d.-programmet ved fakultetet. Seks av disse var eksterne ph.d.-kandidater, dvs. kandidater som ikke er ansatt på fakultetet. 31 av kandidatene var stipendiater. De resterende sju kandidatene på programmet var ph.d.-kandidater som er gått over normert tid, og dermed ikke lenger er ansatt som stipendiater ved fakultet. De får fortsatt være registrerte i ph.d.-programmet så lenge de jobber aktivt med avhandlingsarbeidet og har en reell plan om å fullføre. Å være registrert på ph.d.-programmet handler rent praktisk om å ha mulighet til å følge ph.d.-kurs/ aktiviteter, ha tilgang til bibliotekressurser ol. Det er verdt å merke seg at det ikke nødvendigvis betyr å ha tilgang til kontor og veiledning. Dette er ressurser som kandidaten må søke fakultetet om å få beholde etter utgangen av normert tidsperiode, og cellekontor kan av ressurshensyn ikke beholdes lenger enn 6 måneder etter at tilsettingsperioden er utløpt.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet.

- Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater

Forskerlinjen på masterstudiet i rettsvitenskap er et svært viktig rekrutteringstiltak for ph.d.-programmet ved fakultetet. Linjen er en pilot som har vært drevet siden 2017, med tilskudd fra Forskningsrådet. Studentene på forskerlinjen er tilknyttet en av forskergruppene ved fakultetet under arbeidet med masteroppgaven og får i løpet av studieåret godt innblikk i hva det vil si å arbeide selvstendig med et forskningsprosjekt. De deltar også på det årlige ph.d.-seminaret David Doublet-seminaret sammen med ph.d.-kandidatene ved fakultetet.

I løpet av det siste året på forskerlinjen inviteres studentene til informasjonsmøter med prodekan for forskning og ph.d.-koordinator der de får informasjon om muligheter og praktiske forhold knyttet til å gå videre til en ph.d.-stilling. Fakultetet har videreført ordningen med å tilby midlertidig ansettelse ved fakultetet i perioden mellom innlevering av masteroppgave og eventuell oppstart av ph.d.

Av de 38 kandidatene som gjennomførte forskerlinjen 2017-2022 har 13 senere blitt ansatt som stipendiat ved fakultet. Av de ni stipendiatene som begynte i 2022, kom fem kandidater direkte fra forskerlinjen ved fakultetet. Samtidig noterer vi oss at de to som valgte å avslutte stipendiatstillingen sin i løpet av det første året nettopp var i denne gruppen. Et fellestrekk ved disse kandidatene var at de ikke så noen mulighet eller ønsket å videreutvikle masterprosjektet til en ph.d.-avhandling, men valgte et helt nytt forskningstema for ph.d.-studiet. Vi ser altså at det kan være utfordrende å gå rett fra arbeidet med en stor masteroppgave på forskerlinjen til å begynne på et ph.d.-prosjekt. For kandidater som velger å videreutvikle masterprosjektet sitt til en ph.d.-avhandling fremstår derimot kombinasjonen av forskerlinje og ph.d.-program som ideell.

- Hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt

Ph.d.-kandidatene ved fakultetet er integrerte medlemmer av forskergruppene ved fakultetet, og er dermed aktive medlemmer og bidragsytere i forskingsmiljøet ved fakultetet.

- Graden av nyskapende forskning

Fakultetet legger vekt på nyskapende prosjekter ved opptak av nye ph.d.-kandidater. Ph.d.-programmet og aktiviteter som fks. det årlige David Doublet-seminaret har som mål å understøtte ambisiøs og nyskapende forskning, og mange av ph.d.-kandidatene våre jobber med aktuelle og viktige temaer knyttet til reguleringsutfordringer på områder som klima og energi.

Ved Det juridiske fakultet er det lang tradisjon for å skrive avhandlinger i form av monografi. Disse blir gjerne utgitt i bokform etter disputas og påfølgende bearbeidelse, og tilfører forskningsfeltet og fagmiljøet ny kunnskap. Monografien er anerkjent innenfor rettsvitenskapen for å gi en dyp og utfyllende forståelse av komplekse problemstillinger.

I de siste par årene har fakultetet også fått kandidater som skriver artikkelbaserte avhandlinger og den første midtveiseevalueringen av et artikkelbasert prosjekt ble gjennomført høsten 2022 med godt resultat. Artikkelbaserte avhandlinger fører til at ph.d.-kandidater publiserer mer forskning underveis i ph.d.-løpet. I Cristin-oversikten for 2022 har kandidater på ph.d.-programmet registrert to vitenskapelige artikler, to kapitler i vitenskapelige antologier og tre poenggivende lovkommentarer. Dette er omtrent samme volum av publikasjoner som i 2021.

Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid.

- Oppfølging av fremdriftsrapporter

Fremdriftsrapportene ved fakultetet leses av prodekan for forskning og ph.d.-koordinator. Prodekan for forskning og ph.d.-koordinator diskuterer deretter rapportene, og legger en plan for oppfølging der det er behov for det. Hvilke tiltak som blir gjort tilpasses den enkeltes behov. Siden prodekanen for forskning har medarbeidersamtaler med alle stipendiatene, vil det som kommer frem i fremdriftsrapportene også kunne tas opp i medarbeidersamtalen.

- Midtveiseevaluering

Ved fakultetet har alle ph.d.-kandidater en 4 timers midtveiseevaluering når de er midt i ph.d.-løpet. Formålet med midtveiseevalueringen er å sikre og heve kvaliteten av ph.d.-prosjektet, og at kandidaten får god fremdrift som står i forhold til gjenværende tid av ph.d.-perioden.

Fakultetet inviterer inn en ekstern kommentator for å evaluere et tekstmateriale som kandidaten sender inn i forkant av midtveiseevalueringen. Dersom kandidaten skriver en monografi skal tekstmaterialet være på 25 000 – 40 000 ord. Ved en artikkelbasert avhandling, skal tekstbidraget bestå av en artikkel som er sendt til publisering, et artikkelutkast og en omarbeidet prosjektbeskrivelse på 15-20 sider som gir en revidert fremstilling av prosjektet som helhet.

Midtveiseevalueringen er organisert som et lukket møte med stipendiat, veileder, evaluator og ph.d.-leder til stedes. Ordningen bidrar til fokus og dybde diskusjoner om prosjektets potensial, utvikling og utfordringer.

Midtveiseevalueringen resulterer i en rapport med evaluering av prosjektets status, samt anbefalinger knyttet til strategiske veivalg og videre fremdrift. I tilfeller der kandidaten klart ikke tilfredsstillende forventet progresjon eller står overfor store utfordringer knyttet til gjennomføring av prosjektet skal det lages en tidsavgrenset oppfølgingsplan.

Fakultetet gjennomførte ni midtveiseevalueringer i 2022. Alle midtveiseevalueringene viste tilfredsstillende progresjon, og ingen oppfølgingsplaner var nødvendig.

- Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingsamtaler

Prodekan for forskning inviterer alle stipendiatene inn til medarbeidersamtale en gang i året. Med to unntak takket alle stipendiatene ja til en slik samtale i 2022.

- Opplæringsdelen:

Fakultetet gjennomfører i 2022 – 2023 en emneevaluering av alle våre seks ph.d. emner. Vi vil også evaluere ph.d.-programmet som helhet.

Evalueringen tar utgangspunkt i kullet som startet på ph.d.-programmet i 2022. I 2022 har de fire emnene som dette kullet har gjennomført blitt evaluert etter retningslinjene for emneevaluering slik de fremstår i kvalitetssystemet til UiB

(https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/retningslinjer_for_evaluering_av_emner.pdf) med rapport fra emneansvarlig og kandidatevaluering fra deltakerne på emnet.

De resterende to emnene for dette kullet vil bli evaluert på samme måte våren 2023.

Når alle seks emner har vært igjennom en slik emneevaluering, vil leder for ph.d.-programmet lage en rapport som evaluerer ph.d.-programmet som helhet (rammene og emneporteføljen), jf. Kvalitetssystemet til UiB

(https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/retningslinjer_for_evaluering_emneportefoljen_og_rammene_i_opplaeringsdelen.pdf).

En komplett evaluering av samtlige ph.d.-emner, rammer og emneportefølje vil deretter bli behandlet av Forskningsutvalget ved fakultetet som er programstyret for ph.d.-programmet.

Emneevaluering vil bli gjennomført hvert tredje år i overenstemmelse med kvalitetssystemet ved UiB. I de resterende årene vil emnene bli evaluert med en enklere egenvurdering.

(https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/retningslinjer_for_evaluering_av_emner.pdf)

Veilederopplæring på fakultetet.

Fakultetet har utarbeidet en skriftlig rutine for god veilederpraksis ved Det juridiske fakultet som alle veiledere mottar når de blir oppnevnt til veileder for en ph.d.-kandidat. Veileder blir inkludert i oppstartsamtalet med nye ph.d.-kandidater, og forholdet til veileder er et viktig tema på dette møtet (bla. forventningsavklaring mellom kandidat og veileder, typiske utfordringer osv.).

Fakultetet har også jevnlig samlinger for veiledere av ph.d.-kandidater. Hver samling har et tema til diskusjon. I 2022 hadde vi to samlinger der den første som ble gjennomført i vårsemesteret hadde temaet "Prosjektskissen, prosjektutvikling og veilederens rolle," mens den andre som ble gjennomført i høstsemesteret omhandlet temaet "Nye forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora."

Foto: Thor
Brødreskift, UiB

PH.D.-UTDANNINGSMELDING

2022 - Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Innhold

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak.....	1
Opptak, gjennomføring, disputaser, underkjenninger, mindre omarbeiding, frafall	2
Opptak	2
Gjennomføring	2
Disputaser.....	3
Underkjenning og mindre omarbeiding	3
Frafall.....	3
Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet.....	3
Strategiske vurderinger ved ansettelse og opptak. Hvordan kandidatene utfyller eksisterende forskningsfelt. Graden av nyskapende forskning	3
Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid	4
Oppfølging av framdriftsrapporter.....	4
Midtveisevaluering.....	4
Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingsamtaler.....	4
Opplæringsdelen	5
Evaluering av rammene og emneporteføljen	5
Emneevalueringer	5
Programevaluering.....	5
Veilederopplæring.....	5
Fakultetets tilbud om veilederopplæring og erfaringer med tilbud om opplæring.....	5
Planer for 2023.....	6

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

Fakultetet har i 2022 og hittil i 2023 jobbet særskilt med følgende tema:

- Veiledning av ph.d.-kandidater: Instituttene jobber med det på instituttnivå etter drøfting i programstyret
- Fokus i programstyret og instituttlederforum om oppfølging av kandidater og veiledning
- Endret krav til opplæringsdelen for å øke tilbudet av emner på ph.d.-nivå
- Pressemeldinger knyttet til disputas: Tatt opp med instituttledere. Kvaliteten på pressemeldingene må bli bedre, særlig med tanke på formidling til et bredt publikum

Opptak, gjennomføring, disputaser, underkjenninger, mindre omarbeiding og frafall

Opptak

Foreløpige tall for ph.d.-kandidater med startdato i 2022 er 72 (per 14.4.), det er forventet å komme opp i 76. Det er fortsatt kandidater som skal tas opp etter at de ble tilsatt som stipendiater høsten 2022. Årsaken er at fakultetet ikke har opptak til ph.d.-programmet samtidig med tilsetning, derfor er det ikke mulig å gi eksakte opptakstall for 2022 på det nåværende tidspunkt. Likevel var nok opptakstallene noe lavere i koronaårene. Fakultetet hadde totalt 73 opptak i 2021, 89 opptak i 2020, 110 opptak i 2019 og 89 opptak i 2018.

Opptakstall for ph.d. varierer og har sammenheng med ekstern finansiering. Det jobbes kontinuerlig med å øke ekstern finansiering, noe som på sikt vil kunne øke antallet ph.d.-opptak. En viss nedgang i antall ph.d.-stillinger skyldes bl.a. økt bruk av faste forskere i forskningsmiljøene. Disse blir i noen grad prioritert foran ph.d.-stillinger når det søkes om forskningsmidler. Et høyt antall ph.d.-kandidater har stor betydning for fakultetet. MN har som mål å rekruttere flere dyktige kandidater og å tilby framtidsrettet forskerutdanning og være en attraktiv arbeidsgiver for unge forskere.

Gjennomføring

Gjennomføringstiden for kandidater som disputerte i 2022 er relativ god. Gjennomsnittlig nettotid for alle kandidater ved fakultetet er 3,2 år vår og 3,3 år høst 2022, mot 3,4 vår og høst 2021, 3,3 vår og høst 2020, og 3,3 vår og 3,6 høst i 2019. Gjennomsnittlig bruttotid er 4,2 vår og 4,4 høst 2022, mot 4,4 vår og 4,2 høst 2021, 4,4 vår og 4,5 høst 2020, og 4,5 vår og 4,3 høst 2019.

Det brukes mye ressurser på instituttene for å oppnå god gjennomføring. Vi er tilfredse med gjennomsnittlig gjennomføringstid, men målet er å bli enda bedre. Instituttene jobber derfor kontinuerlig og målrettet med tiltak for å styrke faglig og sosial oppfølging av kandidatene. Mange av tiltakene som beskrives i instituttens utdanningsmeldinger kan brukes som gode eksempler til etterfølgelse. Det vises ellers til tallene for nettotid og bruttotid som har holdt seg på et relativt lavt nivå gjennom koronaårene.

Institutt for biovitenskap har iverksatt en ny rutine for å sikre god oppfølging av instituttets ph.d. kandidater. FU-utvalget og administrasjonen legger ned et stort arbeid for å følge opp kandidater og veiledningen gjennom hele studieløpet. Obligatoriske oppstartsmøter, en intern mal for prosjektbeskrivelsen og tett oppfølging i avslutningsfasen, gir sammen med framdriftsrapporter, medarbeidersamtale og midtveisevaluering en omfattende oppfølging av kandidaten. Etter at instituttet innførte denne planen for forpliktende oppfølging og kvalitetssikring av ph.d.-programmet har det vært en markant økning av kandidater som leverer på normert tid.

Kjemisk institutt har innført ny praksis ved at prosjektplanen skal inneholde en detaljert tidsplan for de første 6-12 måneder og i tillegg en risikoanalyse der kritiske punkter i prosjektet identifiseres, samt en skisse til alternativ plan dersom disse punktene ikke forløper som planlagt.

Oppstartsmøter og onboarding brukes ved flere institutter som et viktig tiltak for å bli kjent med kandidaten og for å gi kandidaten god informasjon om retningslinjer, rettigheter og kontaktpunkter for en trygg og positiv start ved instituttet og i fagmiljøet.

Institutt for geovitenskap jobber for å skape et inkluderende forskningsmiljø og arrangerer blant annet ph.d.-seminar, skrivekurs og regelmessige seminarer med faglige presentasjoner der doktorgradsstudentene er sterkt involvert. Ved Kjemisk institutt samles kandidatene med jevne mellomrom til heldagsseminarer utenfor instituttet hvor karriereplanlegging og veiledning står på dagsorden, gjerne med eksterne foredragsholdere til inspirasjon og som gode rollemodeller.

Viktigheten av sosiale arenaer for kandidatene blir trukket frem av flere. Et eksempel på dette er Institutt for informatikk, hvor stipendiatene selv har tatt initiativ til et «ICT PhD Forum», med

regelmessige treff med faglige foredrag og sosialt samvær. Alle ph.d.-kandidatene blir ukentlig invitert til nylig oppstartet «Friday coffee break» til sosial samling på tvers av faggruppene.

Disputaser

I 2022 var det 54 disputaser ved fakultetet. Dette er en klar nedgang.

Disputaser de siste årene: 83 i 2021, 75 i 2020, 69 i 2019, 80 i 2018, 72 i 2017, 59 i 2016.

I koronaårene 2020 og 2021 var det et høyt antall avlagte doktorgrader ved MN. Kandidater som var i skrivefasen, ble ikke veldig sterkt påvirket av pandemien og digitale disputaser fungerte bra.

Den tydelige nedgangen i antall avlagte doktorgrader ved MN er nærliggende å forklare med problemer og forsinkelser i forbindelse med pandemien. Dette blir også bekreftet i instituttens ph.d.-utdanningsmeldinger. I koronaårene hadde mange ph.d.-kandidater problemer med datainnsamlingen og praktisk gjennomføring av forskningsprosjektet. Planlagte utenlandsreiser, bl.a. viktig feltarbeid, var ikke mulig å gjennomføre. Det førte til forsinkelser i forhold til plan og veldig mange måtte i slutfasen søke om forlengelse av stipendiatperioden grunnet korona.

Instituttene forventer av denne grunnen flere disputaser i 2023 og 2024.

Underkjenning og mindre omarbeiding

I 2022 var det 2 kandidater som fikk avhandlingen underkjent, mot én kandidat i 2021 og ingen i 2020. Den ene kandidaten fikk underkjenningen etter at avhandlingen var levert i revidert form etter mindre omarbeiding.

Det var 5 innstillinger med mindre omarbeiding i 2022, mot 5 i 2021, og 4 i 2020. Fire omarbeidede avhandlinger har blitt godkjent, tre av kandidatene har disputert i 2022, den fjerde disputerer våren 2023, den siste ble som nevnt underkjent.

Fakultetet vurderer at disse tallene er på et akseptabelt nivå, og ser ikke behov for egne tiltak.

Frafall

Andelen ph.d.-kandidater som har gjennomført etter 6 år er 79,52 % i 2022. Tidligere tall er 80,25 % i 2021, 79,10 % i 2020 og 69,79 % i 2019. Gjennomføringsprosenten ligger høyt også sammenlignet med de andre fakultetene. Fakultetet er tilfreds med så stabil og høy gjennomføring, men vil fortsette arbeidet for å øke andelen fullførte doktorgrader ytterligere.

Det ble registrert 4 avbrutte avtaler våren 2022, mot 14 vår 2021, 6 vår 2020 og 8 vår 2019. Frem til 2022 jobbet instituttene systematisk med å kontakte og skrive ut kandidater som ikke lenger er aktive. Samtidig ønsker instituttene å opprettholde kontakt med «gamle» kandidater der de ser at det er mulighet for at ph.d.-graden kan fullføres.

Erfaringen tilsier at frafall har to hovedforklaringer, sykdom og mistet motivasjon på den ene siden, og på den andre siden at kandidaten har begynt i arbeid etter endt stipendperiode før avhandlingen er ferdig. Flere institutter har derfor innført rutiner for å enda tettere følge opp kandidatene som er innenfor normert tid, da det er vanskeligere å fullføre graden etter at stipendiatperioden er utgått.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Strategiske vurderinger ved ansettelse og opptak. Hvordan kandidatene utfyller eksisterende forskningsfelt. Graden av nyskapende forskning

Fakultetets kandidater finansieres mest gjennom rammefinansierte UiB-stipendiater, ved midler fra UiBs strategiske satsinger, eller gjennom eksternt finansierte prosjekt, i hovedsak NFR-prosjekter.

Kandidatene ansettes som regel i instituttens faggrupper i prosjekter som er del av instituttens strategiske forskningsinnsatsninger. Mange er innenfor fagfelt som matcher UiBs strategiske satsingsområder, innen områdene klima og energiomstilling, marin forskning og globale samfunnsutfordringer.

De rammefinansierte stipendiatstillingene blir ofte brukt i prosjekter av strategisk betydning bl.a. som in-kind til eksternt finansierte prosjekt, og iblant som startpakke til nyansatte. Dette bidrar til å øke forsknings- og undervisningskapasitet. Det er viktig at utlysningstekstene for stipendiatstillinger er tydelig på hvilke faglige kunnskaper og ferdigheter som forventes av søkeren for å utfylle faggruppens forskningsfelt, og for å raskt kunne bli en ressursperson for forskningsgruppen. Enkelte institutter har innført egne tiltak for økt rekruttering av norsktalende ph.d.-kandidater, spesielt for å øke undervisningsstøtten på begynneremner og fordi det blir ansett som et viktig samfunnsoppdrag å øke andelen kandidater som kjenner norske forhold godt innenfor ulike fagfelt.

Instituttene rapporterer at ph.d.-kandidatene bidrar i høy grad til nyskapende forskning.

I tillegg til interne kandidater som er ramme- eller prosjektfinansiert kommer et betydelig antall eksterne kandidater med veileder på instituttene, men der kandidaten er ansatt og finansiert av aktører i instituttsektoren, offentlige institusjoner eller det private næringslivet. De eksterne aktørene har lange og tette forskningssamarbeid med instituttene. Det eksterne samarbeidet bidrar til nytt og spennende faglig samarbeid og gir ofte tilgang til ulike typer forskningsdata. Det blir påpekt at det kan være en utfordring å integrere eksterne kandidater i instituttmiljøet, noe som man prøver å møte med tiltak som oppfølgingssamtaler og invitasjoner til faglige og sosiale samlinger.

Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid

Oppfølging av framdriftsrapporter

Framdriftsrapportene gir et godt bilde av status for ph.d.-prosjektene inkludert hvor langt kandidaten har kommet med skriving av avhandlingen. Fakultetets doktorgradsavhandlinger er i all hovedsak i form av artikkelsamling. Ph.d.-programstyret har årlig en sak i programstyret med oppsummering av framdriftsrapportene fra instituttene, hvor hovedfunn og eventuelle overordnede problemstillinger blir tatt opp. Ved instituttene er det forskerutdanningsutvalget, ofte leder av utvalget og ph.d.-koordinator, som går gjennom framdriftsrapportene for å se om noen kandidater ønsker samtale eller om det er stor ulikhet i tilbakemeldinger fra kandidat og veileder. Instituttleder kobles på dersom det rapporteres om større problemer som krever oppfølging.

For å tidlig fange opp mulige problemer, bruker instituttene både medarbeidersamtaler og mentorer i tillegg til framdriftsrapportene.

Midtveisevaluering

Midtveisevaluering oppleves som godt etablert del av forskerutdanningen. Den er et veldig nyttig verktøy for FU-utvalgene for å få oversikt over status og framdrift for ph.d.-prosjektene og for å avdekke behov for oppfølging av kandidat og/eller veileder. Kandidatene er generelt positive til midtveisevalueringen og setter pris på muligheten for å få konstruktiv tilbakemelding på prosjektet fra både komiteen og tilhørere.

Programbeskrivelsen ved fakultetet inneholder en detaljert beskrivelse av hvordan midtveisevaluering skal gjennomføres, og hvordan manglende progresjon skal følges opp. Flere institutter har gått enda lengre enn fakultetets rutinebeskrivelse og krever at både kandidat og veileder leverer en rapport i forkant av presentasjonen. I rapporten skal det redegjøres for blant annet framdriften, pliktarbeid, status for opplæringsdel og skriving, veiledningsforhold, administrativ støtte, utfordringer, mm.

Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler

Fakultetet har hatt en sak i programstyret om obligatoriske medarbeidersamtaler for ansatte kandidater og tilbud om oppfølgingssamtale for eksterne kandidater. Flere institutter har meldt inn at de er godt i gang med oppfølgingssamtaler for eksterne kandidater, og programstyret vil også i 2023 følge opp implementeringen av dette tilbudet.

På noen institutter har instituttleder gjennomført medarbeidersamtale med kandidatene, mens på andre institutt er ansvaret for medarbeidersamtaler delegert til faggrupeledere. Ved institutt for

informatikk får de interne kandidatene tildelt en mentor fra en annen forskningsgruppe, og blir innkalt til en årlig samtale som følger instruksene for medarbeidersamtale. Det er ellers lav terskel for å kontakte mentor ved behov. Matematisk institutt har jobbet med rutiner for et mer systematisk mottak av kandidater gjennom instituttleder og administrasjonsleder (onboarding) samt rutiner for medarbeidersamtaler hvor FU-utvalget står for gjennomføringen.

Opplæringsdelen

Evaluering av rammene og emneporteføljen

Fakultetet vedtok i 2021 endret krav til opplæringsdelen, slik at det kan inngå maks 10 studiepoeng med emner på masternivå. Øvrige emner eller elementer som skal inngå må være på ph.d.-nivå. Instituttene har i 2022 jobbet med å opprette såkalte «heisemner», dvs. emner basert på eksisterende masteremner med tilleggskrav eller tilleggs-elementer på ph.d.-nivå, og har samlet de første erfaringene med den nye ordningen.

Instituttene som allerede har innført og tatt i bruk slike heisemner sier at innføringen har gått greit, og at ordningen er akseptert og positivt mottatt av instituttets emneansvarlige og ph.d.-kandidater. Ph.d.-komponenten i heisemnene oppleves av ph.d.-kandidatene som lærerikt og meningsfullt. Ordningen innebærer imidlertid en ekstra administrativ arbeidsbelastning med uklare rutiner og tekniske utfordringer. Dette vil fakultetet jobbe videre med for å få løst i 2023.

Instituttene melder at kandidatene ellers har et godt og bredt tilbud av doktorgradsemner å velge mellom, både gjennom forskerskoler, forskerkurs i inn- og utland og gjennom spesialpensum tilpasset kandidatens behov og prosjekt.

I Ph.d.-programstyret skal det i 2023/24 legges opp til en evaluering av rammene og emneportefølje.

Emneevalueringer

Programstyret vedtok i 2022 at retningslinjene for kvalitetssikring legges tettest mulig opp mot rutineene for emner på bachelor- og masternivå. Fakultetet finner det ikke hensiktsmessig å ha ulike rutiner på ulike nivå, og egenvurdering og evaluering av emner på ph.d.-nivå bør følge samme frister som andre emner. Heisemner skal ha evaluering og egenvurdering sammen med det tilhørende masteremnet, og eierinstituttet er ansvarlig for å gjennomføre studentevaluering, egenvurdering og emneevaluering.

Fakultetet vil ta initiativ for at det gjennomføres en evaluering av MNF990 i høst 2023.

Programevaluering

Programstyret har vedtatt at ph.d.-programmet skal gjennomføre programevaluering i 2024. Arbeidet med å forberede en programevaluering begynner høsten 2023.

Veilederopplæring

Fakultetets tilbud om veilederopplæring og erfaringer med tilbud om opplæring

Instituttene rapporterer at det nettbaserte veilederkurset, som er utviklet av FIA og tilpasset ved fakultetet, i kombinasjon med emnet *UPED691 Becoming a Supervisor: Community, Expertise, Dialogue* er et bra tilbud til veilederne. Det nettbaserte veilederkurset er obligatorisk for alle interne og eksterne medlemmer av ph.d.-veiledningskomiteer ved MN, mens UPED-emnet gis en sterk anbefaling til nye faglige ansatte å ta.

Veiledning handler også om veiledning som prosess, etiske aspekter ved veiledning, rolleforståelse, samhandling og maktrelasjonen mellom veileder og kandidat og ph.d.-veiledere oppfordres derfor også å ta kurset *UPED694: Ph.d.-veiledning*. Det er et problem at UPED694 kun tilbys på norsk, og fakultetet ønsker at Program for universitetspedagogikk lager og tilbyr en engelskspråklig versjon for våre mange engelskspråklige vitenskapelig ansatte.

Utover dette har instituttene eller fakultetet ikke noe organisert veilederopplæring. Matematisk institutt satser på peer-training ved å sørge for at mindre erfarne og erfarne veiledere settes sammen i veiledningskomiteene. Andre institutter har planer om instituttseminarer med veiledning som tema.

Planer for 2023

- Videreutvikle og forenkle administrasjon av heisemner
- Evaluering av MNF990 Vitenskapsteori med etikk
- Videreutvikle MN sine nettsider om forskerutdanning og phd-veiledning og gjøre dem bedre kjent gjennom blant annet det digitale veilederkurset og «Letter of acceptance»
- Forberedelser for programevaluering som etter planen skal gjennomføres 2024

Ph.d.-utdanningsmelding 2022 – Det medisinske fakultet

Overordnet

I 2022 utarbeidet Det medisinske fakultet (MED) [ny strategiplan \(handlingsplan\) for forskerutdanningen for 2022-2025](#). Fakultetet skal utdanne selvstendige, nysgjerrige og kritisk tenkende doktorgradskandidater som utøver forskning av høy kvalitet, som fører vitenskapen og samfunnet videre. Dette skal oppnås gjennom fokus på rekruttering, kvalitet i forskning, akademisk utvikling, karriereutvikling, mobilitet og praktisk anvendelse av forskningsresultater for å løse samfunnsutfordringer. Strategiplanen ble vedtatt i Fakultetsstyret i januar 2023.

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført

Det er ikke lenger like aktuelt med tett oppfølging av koronapandemiens påvirkning på kandidatene. MED har imidlertid fått noen tilbakemeldinger fra institutt om at koronapandemien fortsatt har innvirkning på fremdriften til kandidater. Instituttene er i tett kontakt med kandidatene og følger dem godt opp, men fakultetet har gjennom 2022 ikke hatt systematisk oppfølging av pandemisituasjonen, som i 2021.

MED har i 2022 gjort et omfattende arbeid for å styrke kvaliteten i forskerutdanningen, både som oppfølging fra 2021 og nye tiltak. Vi vil omtale dette under punktet om oppfølging av programevaluering, da systematisering av tiltakene er gjort i lys av sluttrapporten fra evalueringskomiteen.

Opptak, gjennomføring, disputaser, underkjenninger, mindre omarbeiding og frafall – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

I 2022 tok fakultetet opp 109 nye kandidater. Opptakene fordelte seg slik: 32 ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin, 37 ved Klinisk institutt 2, 25 ved Klinisk institutt 1, 6 ved Institutt for biomedisin og 9 ved Institutt for klinisk odontologi. Dette er en stigning fra 2021 da vi tok opp 96 nye kandidater og 2020 da vi tok opp 91 kandidater.

Totalt ble det avlagt 99 doktorgrader ved fakultetet med følgende fordeling: 15 ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin, 40 ved Klinisk institutt 2, 29 ved Klinisk institutt 1, 10 ved Institutt for biomedisin og 5 ved Institutt for klinisk odontologi. Dette er økning fra 2021 da det ble avlagt 95 doktorgrader ved fakultetet.

Antall kandidater som disputerte innen 6 år ved utgangen av 2022 (startår 2016) var 76, tilsvarende 70% (n=108). Tilsvarende tall for startår 2015 ved utgangen av 2021 (n=92) var 61 stk/66%. For opptaksårene 2014 og 2013 var tallene hhv ca 81 og 74%.¹ Fakultet hadde et toppår i 2020 med 113 avlagte disputaser og det er sannsynlig at bidraget også kommer fra kandidater som ble ferdig etter 6 år med oppstart i 2014. Det er imidlertid noe vanskelig å identifisere årsaker til prosentvise fluktuasjoner fra år til år. Endringer som følge av pandemien kan forklare noe.

For disputerte i 2022 viser en sammenligning av gjennomsnittlig gjennomstrømning at NFR-finansierte kandidater hadde lengst gjennomsnittlig både brutto- og nettotid, hhv 5,4 og 4,1 år (tabell 1). Forventet prosjektperiode er 3 år. Egenfinansierte kandidater med forventet prosjektperiode på 4 år, inklusiv et pliktår, har kortest gjennomsnittlig gjennomstrømningstid. *Andre finansieringskilder* inkluderer klinikere som tar doktorgrad parallelt med stilling som praktiserende lege i sykehuset. Ut fra tallene for 2022, ser det ikke ut til at kandidatene med delt stilling med klinisk praksis bruker lengre tid på doktorgraden (nettotid) enn egenfinansierte stipendiater. MED er interessert i å undersøke nærmere hva som faktisk er årsaken til at kandidater ikke blir ferdige innen sin opprinnelige, lønnet ph.d.-periode og vil undersøke muligheter for et samarbeid med HR om dette.

Brutto	Andre	Egen	NFR
	4,9	4,5	5,4
Netto	Andre	Egen	NFR
	3,5	3,4	4,1

Totalt fikk 12 avhandlinger anbefaling om mindre omarbeiding. Dette er en økning fra 9 i 2021. Det var én underkjenning. Ordningen med mindre omarbeiding fører til færre underkjenninger. Men vi ser at årsaken til

¹ [DBH - Andelen ph.d.-kandidater som gjennomfører innen seks år: Oversikt - Tableau Server \(uhad.no\)](#)

² [Workbook: DBH - Avlagte doktorgrader og tidsbruk \(uhad.no\)](#)

mindre omarbeiding ofte skyldes svakheter knyttet til kappen. For å styrke kompetanse blant veiledere om de faglige kravene til kappen, var dette tema på fakultetets heldagsseminar for veiledere 21. april 2023.

Under dialogmøtet med sentral ledelse i november 2022 kom det frem at UiB vil se på en helhetlig praksis for gjennomføring av disputaser og saken om *Digital og hybrid disputas vs. høytidelig tradisjon* ble drøftet i sentralt FU i mars 2023.

Fakultetet har hatt både fysiske, heldigitale og hybride disputaser, i tillegg til strømming. MED utarbeider nå retningslinjer for bruk av hybride og heldigitale disputaser. Hybride i tilfeller hvor opponenter av økonomiske eller bærekraftshensyn ikke reiser til Bergen og heldigitale i tilfeller hvor kandidaten befinner seg i utlandet og er forhindret fra å disputere fysisk på UiB av økonomiske eller geopolitiske årsaker. Ved MED oppfordrer vi instituttene til mest mulig fysisk disputas, men åpner opp for unntak for digitalt format etter søknad og begrunnelse.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

- Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater og hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt

Det poengteres fra instituttene at kandidatene bidrar vesentlig til forskningen i sine respektive fagfelt, er i forskningsfronten og bidrar til fremdrift og anerkjennelse for forskningen ved instituttet.

Strategiske vurderinger ved ansettelse og opptak av kandidater gjøres på instituttene i lys av instituttets forskningsstrategi og strategiske vurderinger i forskningsgruppene.

Forskerlinjestudenter er også en viktig kilde til rekruttering av unge, dyktige kandidater til forskerutdanningen. Innen fagområdet ernæring rekrutteres ph.d.-kandidater særlig gjennom masterprogrammene.

Det er tidvis utfordrende å rekruttere etablerte medisinere til ph.d.-prosjekter, som skal balansere fordeling av tid til forskning og arbeid i klinikk.

- Graden av nyskapende forskning

Kandidatene bidrar til nyskapende forskning. Innovasjon er et satsingsområde på fakultetet i nært samarbeid med Eitri-inkubatoren. Kandidater med innovasjonsrettede prosjekter kan få kontorplass og lab i Eitri. I 2022 ble den første disputasen for en ph.d.-kandidat med deler av pliktarbeidet spesielt knyttet til innovasjonsfeltet gjennomført. Vi har også oppmuntret kandidater til å ta kurs i *Design Thinking* i samarbeid med MatNat. To kandidater meldte seg sin interesse til INNOV201 *Innovasjon ved designtenkning* til kurset høsten 2022 utenom opplæringsdelen. Fakultetet vil jobbe videre med kobling av ph.d.- og innovasjonsfeltet. Blant annet omfatter den nye strategiplanen for forskerutdanning en visjon om at *forskerutdanningen skal bidra til nyskaping og motivere til entreprenørskap* med sju tilhørende tiltak. I utkastet til den nye strategiplanen for innovasjon kobles innovasjon og ph.d.-utdanning i målområdet *Kultur for innovasjon* gjennom tiltaket *Stimulere til diskusjon rundt innovasjonspotensiale i doktordisputas-presentasjonen*. Fakultetet vil oppmuntre til søkelys på innovasjon i ph.d.-prosjekter i tiden som kommer.

Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid

- Oppfølging av framdriftsrapporter

Framdriftsrapporteringen var gjennomført som planlagt. I 2021 la fakultetet inn spørsmål knyttet til deltakelse i forskerskolene og i 2022 fulgte fakultetet opp med innføring av samordnet registrering av deltagelse i forskerskolene. Instituttene kaller inn kandidater og veiledere som ber om oppfølging til et møte. Det kan også gjelde store forskjeller mellom kandidat og veilederes besvarelse, eller andre forhold som gjør at instituttet finner det hensiktsmessig å følge opp. Oppfølgingen er stort sett gjennomført av ph.d.-koordinator. Instituttledelsen blir involvert i tilfeller som krever ytterligere oppfølging. Tiltak kan være justering av prosjekt, bytte av veileder eller endring av veiledergruppe.

Fakultetet har årlige dialogmøter med alle instituttene om overordnede spørsmål knyttet til ph.d.-utdanningsmeldingen, framdriftsrapportene, utviklingsprosjekter og konkret oppfølging av enkeltkandidater. De årlige dialogmøtene er en viktig arena for tilbakemeldinger og drøftinger mellom institutt og fakultet. Det er til dels ulike utfordringer på de forskjellige instituttene ettersom de har svært ulikt omfang på forskerutdanningen. Derfor er det viktig å ha god og kontinuerlig dialog med instituttene.

MED holder også kontakt med Forskningsavdelingen ved Stavanger Universitetssykehus (SUS) hvor fakultetet har rundt 40 kandidater med veileder fra MED. I november 2022 var fakultetet på dagsbesøk til SUS og gjennomførte samtaler med forskningsledelsen i tillegg til å arrangere et veilederseminar for ca. 20 SUS-

veiledere. Temaene var knyttet til forskningsetikk i et veilederperspektiv (Kristine Bærøe) og bevissthet rundt veiledningsstil i møte med den enkelte kandidat (Jan Fredrik Hovden).

- Midtveisevaluering

Alle ph.d.-kandidater ved Det medisinske fakultet skal gjennomføre midtveisevaluering omtrent halvveis i sin avtaleperiode. Målet er å hjelpe kandidaten og veileder til å vurdere om kandidaten er i rute i henhold til oppsatt plan. Oppfølging etter midtveisevaluering tilpasses behovet til hver enkelt kandidat i regi av instituttet.

- Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler

Instituttene holder oppstartsamtaler for en god integrering på instituttet. Kandidatene følges opp med medarbeidersamtaler og oppfølgingssamtaler etter initiativ fra kandidatene, eller som følge av fremdriftsrapportering eller midtveisevaluering. Alle ansatte stipendiater skal ha medarbeidersamtale og alle eksterne kandidater skal ha tilbud om oppfølgingssamtale. Dette er ressurskrevende, spesielt for institutter med mange kandidater. Medarbeidersamtaler er ofte delegert til forskergruppeleder og Programutvalget for forskerutdanning understreker at disse samtalene ikke er delegert til veileder. Ph.d.-koordinator er som regel førstelinjetjeneste for stipendiater som ønsker en samtale eller annen type oppfølging.

- Opplæringsdelen

Den obligatoriske delen av opplæringen består av Grunnkurs i medisinsk og helsefaglig forskning (MEDMET900), midtveisevaluering, formidling, og opplæring i bruk av forsøksdyr i medisinsk forskning der det er aktuelt. I den valgfrie delen tar kandidatene UiB-emner eller emner fra andre universiteter. Fakultetet har 53 ph.d.-emner og noen er knyttet til og håndtert gjennom forskerskoler ved instituttene og noen er administrert på fakultetet. Fakultetet er også medlem i NorDoc-samarbeidet og bidrar med ph.d.-emner til NorDoc emnedatabase. Kandidater ved alle de nordiske samarbeidsuniversitetene har lik tilgang til å ta emner som finnes i databasen.

Fakultetet vil berømme den årlige karrieredagen for ph.d.-kandidater og postdoktorer som arrangeres av ph.d.-koordinatorene på instituttene. [Karrieredagen, som ble arrangert 19.10.22](#), er et stort løft med inviterte foredragsholdere og workshops for å gi kandidatene god ballast til videre karriereplanlegging. Det deltok ca 65 kandidater på arrangementet hvor ett av innleggene ble holdt av UiBs psykolog Andreas Hillestad Schei om mestring og psykisk helse under ph.d.-perioden.

I tillegg arrangerte MED 19.9 et halvdags oppstartseminar for nye kandidater med grunnleggende informasjon om ph.d.-utdanningens form og innhold. Det møtte rundt 50 kandidater. Vi ser for oss å gjenta arrangementet i 2023.

- Emneevalueringer

Årlige egenvurderinger skal kort beskrive undervisningsopplegget for emnet. Emneansvarlig skal gjennomføre egenvurderingen og følge opp resultatene. Faste ph.d.-emner skal evalueres minst hvert tredje år eller etter hver tredje gang emnet er gjennomført. Programutvalget for forskerutdanningen godkjente våren 2022 en tidsplan for emneevaluering. Arbeidet startet høst 2022 med evaluering av seks emner og forsetter vår 2023 med evaluering av seks nye emner.

Oppfølging av ekstern programevaluering

I desember 2021 ble en ekstern komite oppnevnt for å evaluere ph.d.-utdanningsprogrammet ved MED. Komiteen fikk i oppgave å gi råd om forbedringsområder, spesielt med hensyn til fullføringsgrad og programmets generelle kvalitet. På bakgrunn anbefalinger i evalueringsrapporten har fakultetet utarbeidet en oppfølgingsplan og startet oppfølgingen av flere punkter i 2022.

- Implementering av mer etikk og vitenskapsteori i ph.d.-utdanningsplanen

I 2022 ble professor Kristine Bærøe (IGS) ansatt som ny emneansvarlig for grunnkurset MEDMET900. Bærøes spesialfelt er forskningsetikk, medisinsk etikk og bioetikk og hun har utarbeidet en opptrappingsplan for utvidelse av etikk- og vitenskapsteorikomponenten i 2023 og 2024. Dette er et kvalitetsløft som sikrer andelen etikk og vitenskapsteori i den obligatoriske delen av opplæringsdelen til ph.d.-studiet i tråd med ph.d.-forskriften.

- Inkludere EDI og SDG i ph.d.-programmet

EDI - *Equality, Diversity and Inclusion* er verdier fakultetet ønsker å ta med i alle deler av ph.d.-programmet. MED vurderer mulighetene for å få temaene sterkere frem i opplæringsdelen gjennom grunnkurset MEDMET900 og som e-læringsmodul på nettsidene.

Dette innsatsområdet er også reflektert i den nye strategiplanen for forskerutdanning hvor fakultetet har lagt vekt på at kandidater fra alle samfunnslag skal føle seg verdsatt. Forskerutdanningen skal ivareta likeverd, mangfold og inkludering (kjønn, etnisk bakgrunn, alder og funksjonsevne). Fakultetet sørger nå for at ph.d.-kandidater er representert i alle relevante råd og utvalg.

MED er glad for at fakultetets innspill til revisjon av ph.d.-forskriften i 2022 om at begge kjønn skal være representert blant opponentene nå er inkludert i forskriften. Det bidrar til å styrke posisjonen til det underrepresenterte kjønn, ofte kvinner, i meritterende akademisk opponentarbeid, noe vi ser som et viktig virkemiddel for å fremme like vilkår for utvikling av en sterk akademisk karriere.

MED ser også etter muligheter for å inkludere temaet *Sustainable Development Goals* i ph.d.-programmet. Bærekraftselementet inkluderes nå også i MEDMET900 hvor kandidatene skal reflektere over forskningsprosjektet med tanke på bærekraft. Deler av denne refleksjonen kan kandidatene inkludere som en del av kappen.

MED arrangerte fysisk NorDoc-konferanse for ph.d.-kandidater fra medisinske fakulteter i nordiske land. Emnet for konferansen var Bærekraftig Helse, med 110 deltakere og høyt renommerte nasjonale og internasjonale foredragsholdere. Konferansen var finansiert av NFR.

- Introdusere *onboarding* innen tre måneder etter oppstart og samordning av pliktarbeidet for UiB-stipendiater ved MED

Onboarding er en helhetlig mottaksprosess av nye kandidater med formål om å innlemme kandidaten best mulig på instituttet og i forskningsmiljøet. *Onboarding* ivaretas ofte gjennom et helhetlig HR-arbeid. Likevel har *onboarding* vært et tema i forskerutdanningsadministrasjonen i 2022 gjennom et større arbeid knyttet til samordning av pliktarbeidet for 4-årige UiB-stipendiater ved MED. Innspill til spørsmål til revidert kandidatundersøkelse og til den nye alumniundersøkelsen, som er beskrevet under, må også sees i sammenheng med fakultets helhetlige arbeid på dette feltet.

Fakultetet har i 2022 jobbet aktivt for å bedre rammene rundt pliktarbeidet, både med tanke på karrierefremmende innhold og forutsigbarhet for kandidater og institutt. I regi av visedekanen for forskerutdanning ble det nedsatt en arbeidsgruppe som, på bakgrunn av gitt mandat, utarbeidet en rapport som omhandlet fire tematiske områder knyttet til pliktarbeidet; 1) undervisning 2) administrasjonsarbeid, 3) omfang og 4) implementering, som også inkluderte en utredning om hvordan pliktarbeidet kan fases inn i *onboardings*prosessen. Denne delen av mandatet var basert på anbefalingene fra ekstern programevaluering.

I oktober 2022 sendte MED et omfattende høringsinnspill til FIAs høring om revisjon av spørsmål til kandidatundersøkelsen og til den nye alumniundersøkelsen. Fakultetet er glad for at flere av innspillene er tatt med. Vi håper på god svarprosent, som kan gi verdifull informasjon til bruk i det videre arbeidet for god gjennomføring av pliktarbeidet.

- Økt veilederkompetanse

Fakultetet har også hatt stort søkelys på å styrke veilederkompetansen og kvaliteten i veiledningen gjennom målrettet veilederopplæring.

En viktig kilde til kunnskap er alumnens erfaring med veiledere, veiledning og veilederstil. Vi håper også at god svarprosent på kandidat- og alumniundersøkelsen kan gi oss verdifull informasjon til bruk i det videre arbeidet for å styrke veilederkompetansen og kvalitetssikre veiledningssituasjonen. Det medisinske fakultet har arrangert veilederlunsj for ph.d.-veiledere med aktuelle tema og faglig påfyll. Fakultetet har fokus på å invitere foredragsholdere fra de andre fakultetene for å øke tverrfakultært samarbeid. Vi er glade for at veilederne melder tilbake at de er svært fornøyde med tilbudet om veilederopplæring. Fakultetet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal revidere det obligatoriske veilederkurset. Revidert kurs skal settes i verk i januar 2024.

Ph.d.-utdanningsmelding 2022 for Det psykologiske fakultet

Det psykologiske fakultet har om lag 110 ph.d.-kandidatar, og har dei siste fem åra hatt gjennomsnittleg 18,4 disputasar i året. Kring halvta av ph.d.-kandidatane er eksternfinansierte, og har arbeidsplass andre stadar enn ved UiB. Stipendiatane ved fakultetet har sitt eige stipendiatutval (*psykSTIP*), som aktivt arbeider for å fremja interessene til både interne og eksterne ph.d.-kandidatar. Alle ph.d.-kandidatane er knytt til 4 ulike forskarskular. Fakultetet organiserer tre av forskarskulane: *International Graduate School in Interdisciplinary Neuroscience (IGSIN)*, *Graduate School of Human Interaction and Growth (GHIG)*, og *Graduate School of Clinical and Developmental Psychology (CDP)*. I tillegg koordinerer fakultetet den regionale forskarskulen *Western Norway Graduate School of Educational Research II (WNGER II)*, som vart oppretta i 2018.

Oppfølging av førre års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

Aktivitetar i ph.d.-utdanninga ved fakultetet kom i 2022 omlag attende på same nivå som før pandemien. Opptakstal og disputastal auka monaleg, og kursaktiviteten i forskarskulane er stor. Fakultetet har i 2022 utarbeida malar for eigenvurderingar og emneevalueringar. Desse er sendt forskarskulane, og fleire av forskarskulane tok desse i bruk i løpet av året. Emneevalueringar er gjort obligatoriske for alle ph.d.-kurs frå 2023. Fakultetet og programstyret utarbeidar no planar for samlede evalueringsordningar i ph.d.-programmet. Fakultetet sitt obligatoriske kurs er revidert i samband med at ein ny stillingsressurs for vitenskapsteori er på plass, og det omfattande kurset fekk gode evalueringar også dette året. Fakultetsstyret vedtok i september 2022 ei justering av utvalsstrukturen på forskningssida, der det i tillegg til FFU vart oppretta eit eige ph.d.-programstyre for å møta behovet for eit eige forum med auka fokus på forskarutdanningsspørsmål og koordinering mellom forskarskulane. Vidareføring av professor II-stillingar i ph.d.-utdanninga, organisering av rettleiaropplæring og evalueringar av opplæringsdelen og ph.d.-programmet vert særleg viktige saker for programutvalet framover.

Opptak, gjennomstrøyming, disputasar, underkjenningar, mindre omarbeidingar og fråfall – skildring av situasjonen og eventuelle tiltak for å betra desse parametrane

Fakultetet tok opp heile 27 nye kandidatar til ph.d.-utdanninga i 2022, opp frå 23 nye kandidatar i 2021. Berre 4 av dei som vart tekne opp i 2022 har ekstern arbeidsgjevar. Dette er færre enn vanleg, og skuldast truleg i stor grad mange tilsetjingar i universitetsstipendiatstillingar gjennom året, samt auka tilslag på eksterne forskingsmidlar i 2022, der ph.d.-kandidatane vert tilsett ved universitetet. Når det gjeld gjennomføring i ph.d.-utdanninga syner UiB sine kontrollrapportar at kandidatane som disputerte i vårsemesteret 2022 i gjennomsnitt brukte 3,2 år før dei disputerte (nettotid, dvs. permisjonar m.m. er trekt frå). Kandidatar som disputerte i haustsemesteret brukte 3,3 år. Dette er gode tal, men det er også små tal. Ser vi på fullføringsprosent etter 6 år i ph.d.-utdanninga ligg denne i 2022 på 55,56 %. Dette er diverre ein stor nedgang frå 2021 (86,67 %), men også her kan små tal gje store utslag og fakultetet meiner 6-års målet heller ikkje er det beste – m.a. ut frå at kandidatar på deltid fort hamnar utanfor, dobbelkompetanseutdanning er eit 7-årig utdanningsløp og at permisjonar er å forventa i livsfasen for denne gruppa. Fakultetet er alt i alt nøgd med gjennomstrøyminga av kandidatar i ph.d.-programmet, og meiner at tiltak som minimum to rettleiarar, obligatorisk forskarskuletilknytning, midtvegsevaluering og grundig handsaming av framdriftsrapporteringa medverkar til at kandidatane fullfører.

I alt disputerte 24 kandidatar i 2022. Dette er ein solid auke frå 19 året før, og heng truleg saman med koronapandemien – vi såg ein dupp i talet på disputasar i 2020, før tala så gjekk oppover att. Fakultetet hadde ingen underkjenningar i løpet av 2022. Når det gjeld mindre omarbeidingar etter §11.4 i ph.d.-forskrifta, hadde fakultetet 2 slike og begge vart godkjente.

Når det gjeld fråfall i ph.d.-utdanninga var det ingen som slutta i ph.d.-utdanninga ved fakultetet i 2022, men 1 lengeverande kandidat vart skriven ut. Etter eit uvanleg høgt fråfall i 2021, verkar fakultetet no å vera attende på normalen også her.

Når det gjeld opptak, gjennomføring, disputasar, underkjenningar og fråfall ser fakultetet det framleis slik at det er eit felles ansvar for fagmiljø, rettleiarar og administrasjon å gje ph.d.-kandidatane aktiv oppfølging i heile utdanningsløpet. Semesterregistrering, framdriftsrapportering og midtvegsevaluering er alle nyttige målepunkt for å kartleggja status for dei einskilde ph.d.-kandidatane. Fakultetet har lenge samarbeidd med forskarskulane om å gjera midtvegsevaluering til ein viktig arena for å kvalitetssikra ph.d.-kandidatane sitt individuelle arbeid, og dei seinaste åra har fakultetet også mobilisert institutt og forskarskular ekstra gjennom forpliktande oppfølging av den årlege framdriftsrapporteringa i ph.d.-utdanninga. Institutta gjennomfører også medarbeidarsamtalar med tilsette ph.d.-kandidatar, og fakultetet har i 2022 også delegert ansvar for tilbod om oppfølgingsamtalar for eksternt tilsette ph.d.-kandidatar til forskarskulane. Dette vil truleg gje enno betre oppfølging av ph.d.-kandidatane framover. Gjennomføring i ph.d.-utdanninga styrkast av at kandidatane kjenner seg inkluderte, og at dei opplever både sosialt og fagleg fellesskap. Felles aktivitetar på tvers av forskingsprosjekt og fagmiljø er viktige, og her er kandidatforeninga psykSTIP, den obligatoriske stipendiatsamlinga og samlingar i regi av forskarskulane døme på gode tiltak, i tråd med UiB sin *Handlingsplan for ph.d.-utdanninga*.

Ph.d.-kandidatane sine bidrag til forskinga ved fakultetet

Alle ph.d.-kandidatar ved Det psykologiske fakultet skal knytast til forskingsgrupper (og forskarskular) ved fakultetet gjennom sin hovudrettleiar. Dette er viktig for å integrera og inkludera kandidatane i fagmiljøa, og fakultetet ser på ph.d.-kandidatane som ein viktig del av forskinga som vert gjennomført.

Fakultetet har over lang tid gjort eit medvite val om å støtta større strategiske forskingssatsingar og søknadar om eksternt finansiering med øymerka stipendiatstillingar som eigenandel. Slik er ph.d.-kandidatane viktige for å byggja opp ny kompetanse og nye fagmiljø, og lenge vart praktisk talt alle ledige stipendiatstillingar ved fakultetet omsette på denne måten. Fakultetet forvaltar også særlege stipendiatressursar øymerkt integrert dobbelkompetanseutdanning i psykologi (DK). DK er sær viktig for rekruttering av klinisk forskingskompetanse både til universitetsstillingar og for stillingar i spesialisthelsetenesta. Desse spissa utdanningsstillingane har difor tradisjonelt vore innretta mot spesialisthelsetenesta i helseføretak i Helse Vest, men i 2022/2023 tok to kandidatar til i DK-stipendiatstillingar, i samarbeid med Bergen kommune – ei viktig strategisk samarbeidssatsing i tråd med både nasjonale og lokale strategiar (som t.d. *HelseOmsorg21* og Alrek helseklynge) for å byggja kompetanse innan samfunnspsykologi.

Fakultetet har også det siste året inngått samarbeidsavtalar om både nærings-ph.d. og offentleg-ph.d. Slike ph.d.-prosjekt er viktige for samfunnskontakt når det gjeld forskinga ved fakultetet. Fakultetet har vidare samarbeidsavtalar som også inkluderer ph.d.-utdanning med alle helseføretak i Helse Vest, og mest helvta av ph.d.-kandidatane i ph.d.-programmet er eksternt finansierte. Fakultetet har såleis eit stort, eksternt forskingssamarbeid, der ph.d.-kandidatane er ein viktig del. Fleire av fagmiljøa ved fakultetet har også ein internasjonal profil, og det er eit stort innslag av utanlandske ph.d.-kandidatar – om lag 30 % av alle ph.d.-kandidatar har slik bakgrunn. Dette gjev nye impulsar og nettverk som er stimulerande for fagmiljøa. Fleire fagmiljø lyser ut stipendiatstillingar internasjonalt for å få tak i høg og relevant kompetanse.

Fakultetet meiner det at kvar av dei 4 forskarskulane ved fakultetet har knytt til seg kvar sin professor II-ressurs styrkar heile ph.d.-utdanninga, og også ph.d.-kandidatane sine bidrag til forskinga ved fakultetet. Professor II-ordninga er eit viktig bindeledd mellom ph.d.-utdanninga og forskingsverksemda i fakultetet sine fagmiljø. Ordninga aukar undervisningskapasiteten og det faglege nivået i heile ph.d.-utdanninga, og fremjar internasjonaliseringa ved fakultetet på ein god måte. UiB sin *Handlingsplan for ph.d.-utdanninga* peikar på at internasjonalisering i ph.d.-utdanninga skal stimulera både til auka fagleg kvalitet og samarbeid. Professor II-ordninga medverkar tydeleg til dette ved både å fremja høg internasjonal kvalitet i forskingsnettverk og ph.d.-utdanning og ved å introdusera forskarar og ph.d.-kandidatar for relevante nettverk. Det er såleis eit stort ynskje at denne ordninga vert vidareført, men den økonomiske situasjonen gjer dette utfordrande. To av professor II-stillingane har til no vore finansierte over fakultetet sitt eige budsjett, og to av stillingane

er finansiert med koronamidlar frå UiB. Finansieringa av desse stillingane går ut hausten 2023, og det vil vera eit stort tap for ph.d.-utdanninga om desse stillingane ikkje vert vidareførte.

Fakultetet sitt systematiske kvalitetsarbeid

Størstedelen av fakultetet sitt systematiske kvalitetsarbeid i ph.d.-utdanninga er knytt til arbeidet med framdriftsrapportering, midtvegsevalueringar – og den siste tida også innføringa av ulike evalueringsordningar i ph.d.-programmet.

Ved Det psykologiske fakultet har grunneiningane ansvar for den første oppfølginga av den årlege framdriftsrapporteringa, og skal få oversikt over og følgja opp evt. ynskjer om samtalar, manglande rapporteringar, forseinkingar og utfordringar som vert rapporterte. Forskingsseksjonen held så møter med kvart einskilt grunneining og forskarskule om framdriftsrapporteringa, før den endelege oppfølginga av kandidatar og rettleiarar skjer i felles møte med programstyret for ph.d.-utdanninga og FFU. Forskingsseksjonen følgjer så opp avtalte tiltak for einskiltkandidatar i samarbeid med grunneiningane og forskarskule. Arbeidet med framdriftsrapporteringa har funne si form, og er frå ein administrativ ståstad kanskje det viktigaste utgangspunktet for oppfølging i ph.d.-utdanninga for den einskilde kandidaten. Tilgang på alle rapportar i god tid er såleis særskilt viktig.

Obligatorisk midtvegsevaluering er delegert til forskarskulane ved fakultetet, og vert normalt gjennomført i kandidaten sitt 4. semester. Deltakarar er ph.d.-kandidat og rettleiar, representant frå grunneining/forskerskule og ein midtvegsevalueringskomité som skal bestå av minst ein fagperson frå eige fagmiljø/forskningsgruppe og minst ein fagperson frå anna fagmiljø/anna forskningsgruppe. Kandidaten sender inn relevante dokument, i tråd med retningsliner frå grunneining/forskerskule. Dette kan vera prosjektskildding ved opptak, artiklar/artikkelutkast og eigenrapportert oversikt over gjennomførte kurs/seminar og formidlingsaktivitetar. Relevante dokument og opplysningar sendast komiteen i god tid før evalueringa. Sjølv midtvegsevalueringa skjer ved at kandidaten gjev ei munnleg oppsummering av eige prosjekt, progresjon og gjennomført forskarutdanning. Kandidaten skal gje si eiga vurdering av risikofaktorar og gjera greie for vidare arbeid med forskingsprosjektet. Komiteen skal gje kandidaten ei fagleg vurdering av prosjektet og tilrådingar for kandidaten sitt vidare arbeid. I vurderinga skal det særleg leggast vekt på å drøfta tilhøve som kan styrka fagleg kvalitet, redusera utryggleik og avdekka risiko som kan medføre fare for forseinka eller manglande gjennomføring av ph.d.-utdanninga, slik at utdanninga kan gjennomførast innan normert tidsramme. Evalueringa skal ha form av ein konstruktiv fagleg dialog, der målet er å gje tydelege råd for vidare arbeid med ph.d.-prosjektet. Minst 30 minutt skal setjast av til kandidaten sin gjennomgang, og det må i tillegg setjast av nok tid til kommentarar, oppfølgingsspørsmål og diskusjonar. Evalueringa skal leia til en konklusjon GODKJENT eller IKKJE GODKJENT, ut frå komiteen si vurdering. Godkjente midtvegsevalueringar registrerast i FS. Ikkje-godkjente midtvegsevalueringar skal resultera i ein oppfølgingsplan utforma av kandidat, rettleiarar og institutt, og med ny midtvegsevaluering påfølgjande semester. I alt vart det gjennomført 18 midtvegsevalueringar ved Det psykologiske fakultet i 2022, og 17 av desse vart godkjente. 1 midtvegsevaluering vart underkjent, men denne vart godkjent etter ny midtvegsevaluering i januar 2023.

Som nemnt over har institutta ansvar for å gje alle tilsette ph.d.-kandidatar tilbod om årleg medarbeidersamtale. I 2022 delegerte fakultetet ansvaret for å tilby alle eksterne ph.d.-kandidatar ein oppfølgingsamtale til forskarskulane, i tråd med UiB sin retningsliner for slike i kvalitetssikringssystemet for ph.d.-utdanninga.

Når det gjeld opplæringsdelen opplever fakultetet at både sjølv programskilddinga, og ei detaljert dokument med skildding av krava i denne, set gode rammer for forskaropplæringa. Opplæringsdelen vart grundig revidert i samband med innføring av fakultetsvise ph.d.-program i 2018/2019. Fakultetet nyttar etter måten store ressursar på den obligatoriske delen av opplæringsdelen. Fakultetet sitt omfattande obligatoriske ph.d.-kurs på 8 ECTS om forskingsdesign, metodar, etikk og vitskapsfilosofi (PS901) går årleg i vårsemesteret over 10 dagar, og får gode evalueringar. Den årlege stipendiatsamlinga (PS902) for nye ph.d.-kandidatar og rettleiarar på Solstrand i haustsemesteret og gjev også ein verdifull fagleg og sosial introduksjon til ph.d.-utdanninga ved fakultetet.

Arrangementsansvaret går på omgang mellom forskarskulane, og PS902 får også positive evalueringar. Eit godt og tenleg kurstilbod skal sikrast gjennom forskarskulane sine bidrag til den valfrie delen av opplæringsdelen. Dei 4 forskarskulane ved fakultetet utviklar og kvalitetssikrar alle ph.d.-emne som kvart semester vert godkjente av programstyret, og dei administrerer i tillegg meir uregelmessige *ad hoc*-emne som kan dukka opp via gjesteførelsarar i fagmiljøa eller *transferable skills*-kurs som kandidatane etterspør. Det er god aktivitet og fleire kurs kvart semester ved alle forskarskulane. I 2022 tilbydde forskarskulane i alt 21 kurs for ph.d.-kandidatar. Midlar sette av til professor II-stillingsressursar ved kvar av dei 4 forskarskulane i 2021 styrkar tilgangen på lærekrefter, og medverkar til eit betre og meir føreseieleleg kurstilbod.

Som oppfølging av UiB sitt arbeid med *Kvalitetssikringssystemet for ph.d.-utdanninga* har fakultetet siste året revidert programskildringa når det gjeld evalueringsordningar av programmet, rammer for opplæringsdelen, emneportefølje og emneevalueringar. Fakultetet la i 2022 ein plan for implementering av alle evalueringsordningar i kvalitetssikringssystemet for ph.d.-utdanninga. Nytt programstyre og obligatoriske emneevalueringar er vedtekte, og når det gjeld evaluering av emneportefølje og evaluering av rammene for opplæringsdelen vert dette programstyret sitt ansvar. Fakultetet legg opp til å førebu arbeidet i løpet av 2023, slik at desse evalueringane kan gjennomførast i vårsemesteret 2024. Evalueringane knytt til opplæringsdelen vert særskild viktig for programevalueringa, som seinast skal gjennomførast i løpet av vårsemesteret 2025.

Rettleiaropplæring på fakultetet

Program for universitetspedagogikk ved UiB (UPED) er tilknytt Institutt for pedagogikk (IPED) ved fakultetet, men fakultetet har heller få organiserte tilbod når det gjeld formalisert opplæring av ph.d.-rettleiarar. Gjennomgang av Kandidatundersøkingane frå 2017 og framover syner at rettleiarane ved fakultetet får gode skotsmål, men også at kandidatane meiner det også er eit forbettringspotensiale – særleg når det gjeld nettverksbygging, karriererådgeving og konflikthandtering. Fakultetet ser rettleiaropplæring som ein naturleg del av det systematiske kvalitetsarbeidet med ph.d.-utdanninga, og vil vidareutvikla tilbodet for ph.d.-rettleiarar ved fakultetet. Som oppfølging av UiB sin *Handlingsplan for forskarutdanninga* vedtok fakultetet i 2018 at forskarskulane skal ha rullerande ansvar for gjennomføring av eit årleg seminar for rettleiarar ved fakultetet. Pandemien sette ein stoppar for seminaret frå 2020-2022, men seminaret skal arrangerast av forskarskulen CDP våren 2023. Fakultetet vurderer å innføra obligatorisk e-læringskurs for nyoppnemnte ph.d.-rettleiarar frå 2024, og programstyret vil også sjå nærare på ulike tematiske kurs. WNGER II har over tid utvikla kurs for rettleiaropplæring med stor breidde, og det er naturleg å venda seg til fagmiljøa her og ved IPED i fakultetet sitt vidare arbeid med dette. Det skal også nemnast at forskarskulane også har ulike eigne opplegg knytt til ph.d.-rettleiarar. GHIG har årlege samlingar for rettleiarar og WNGER II arrangerer kvar haust eit eige kurs for ph.d.-rettleiarar tilknytt denne forskarskulen.

Ph.d.- utdanningsmelding 2022

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført.

Styrke opplæringen i etikk

Fakultetet ønsker å styrke opplæringen i etikk for våre ph.d.-kandidater på to fronter. For det første er det startet en dialog med emneansvarlig på det obligatoriske emnet i vitenskapsteori og etikk. Forskningsetikk skal styrkes i kurset ved at det som allerede ligger inne i kurset skal synliggjøres bedre og det skal legges inn en mer praktisk del.

Det vil også bli gitt et selvstendig tilbud innenfor forskningsetikk (i første omgang frivillig og uten ETCS) som del av karriereprogrammet for ph.d.- og postdoktorer. I første omgang tilbyr vi en 3 timers workshop i mai 2023 hvor kandidatene vil jobbe med forskningsetiske problemstillinger i egne prosjekter. Vi vil vurdere om det i tillegg skal utvikles et e-læringskurs med mer praktisk etikk-opplæringen etter å ha evaluert endringene som kommer i emnet i vitenskapsteori og etikk.

Styrke gjennomføringsgraden

SV-fakultetet er ikke tilfreds med at kun 62% av våre kandidater, tatt opp i perioden 2011-2016, disputerte innen seks år.

Tabellen *Gjennomføring 6 år etter opptak*, viser andelen kandidater som har disputert innen seks år etter opptak. Antallet kandidater viser hvor mange kandidater fra hvert institutt som oppfylte seksårs målet i perioden. Ved institutt for økonomi har samtlige 17 kandidater, som ble tatt opp i perioden 2011 til 2016, disputert innen seks år fra opptak. Instituttet utmerker seg tydelig i denne oversikten. Neste på listen er sammenliknende politikk og geografi, med hhv. 64% og 63% som oppfyller seksårs målet i perioden. Den laveste andelen har politikk og forvaltning og sosiologi, med hhv. 50% og 43%.

Tabell 1, Gjennomføring 6 år etter opptak, instituttfordelt.

Andel og antall som oppfyller 6-års målet for kull 2011 til 2016, rapporteringsår 2017-2022

<i>Institutt</i>	<i>Andel</i>	<i>Antall kandidater</i>
Institutt for politikk og forvaltning	50 %	8
Institutt for geografi	63 %	22
Institutt for informasjon- og medievitenskap	58 %	14
Institutt for sammenliknende politikk	64 %	9
Institutt for sosialantropologi	58 %	15
Institutt for økonomi	100 %	17
Sosiologisk institutt	43 %	6
<i>Snitt for fakultetet</i>	<i>62 %</i>	<i>91</i>

Kilde: Tableau¹ og Felles studentsystem

¹ Tableau er et selvbetjent analyseverktøy som gir mulighet til å lage og presentere rapporter og analyser, med data hentet fra STAR eller direkte fra FS. Verktøyet dekker behov for både standardrapportering og skreddersydde maler.

I ph.d.-utdanningsmeldingen for 2022 ble instituttene bedt om å kommentere egen situasjon og hvordan de jobber med å bedre gjennomføringen. Mange gode tiltak ble løftet frem. I 2023 ønsker vi å arbeide videre med dette blant annet ved å arrangere et seminar for veiledere der fagmiljøene deler sine gode tiltak for bedring av gjennomføringen med hverandre.

Utvikle kombinerte ph.d.- og master emner

Det samfunnsvitenskapelige fakultet har som mål å tilby et mer fullstendig og variert kurstilbud for hele opplæringsdelen av ph.d.-graden. Internasjonalisering er viktig, og vi vil fortsatt oppfordre våre kandidater til å ta relevante kurs ved andre institusjoner og legge til rette for det. Samtidig ønsker vi, som et forskningsintensivt fakultet, at våre kandidater skal ha gode alternativer internt for alle elementene i opplæringsdelen og at vårt kurstilbud er attraktivt også for ph.d.-kandidater utenfra. Et virkemiddel for å få dette til er å lyse ut midler til fagmiljøene som vil utvikle kombinerte master- og ph.d.-kurs. Slike kurs kan utvikles på to måter. Enten ved at faste eller ad-hoc masterkurs får et ph.d.-tillegg, eller ved at det utvikles nye kombinerte master- og ph.d.-kurs.

Opptak, gjennomføring, disputaser, underkjenninger, mindre omarbeiding og frafall

I 2022 tok fakultetet opp 27 nye ph.d.-kandidater, likt som året før.

Figur 1, Opptak av nye ph.d.-kandidater, 2010 til 2022

Kilde: Felles studentsystem

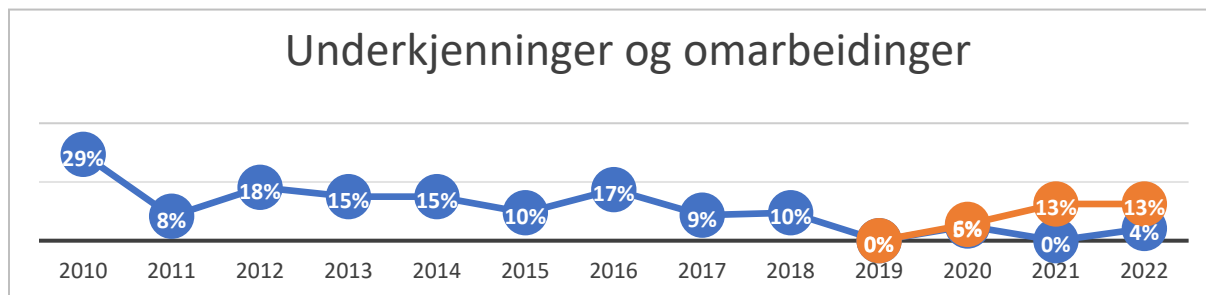
I 2020 var opptaket av eksterne kandidater svært viktig for et godt opptakstall. Andelen kandidater med ekstern arbeidsgiver nådde da en topp på 46 %. I 2022 og 2021 utgjør opptaket av interne kandidater hele hhv. 89 og 93 % av det totale opptaket. En viktig årsak til den store veksten i antall stipendiater er mange stillinger knyttet til ekstern finansierte forskningsprosjekter.

Fakultetet hadde 22 disputaser i 2022. Til sammenligning ble 23 disputaser gjennomført i 2021, og 18 disputaser i 2020.

Fakultetet har fortsatt gode tall knyttet til underkjente avhandlinger. I 2022 ble én avhandling underkjent. Ingen av de innleverte avhandlingene i 2021 ble underkjent. De siste fem årene har det vært

kun 1-2 underkjenninger årlig. Snittet de siste 10 årene er 11 %. Nytt siden 2019 er ordningen med mindre omarbeidinger. Totalt 7 kandidater har fått vedtak om mindre omarbeiding.

Figur 3, Underkjenninger og omarbeidinger, 2010 til 2022.

Kilde: Felles studentsystem

Med få enkeltunntak leverer alle inn avhandlingen på nytt og får godkjent 2. innlevering.

Fakultetet har likevel utfordringer med frafall og høy nettotid for gjennomføring.

Gjennomstrømmingstallet for 2022 er på 3,9 år netto (den totale tiden kandidaten har benyttet i forskerutdanningen fra opptak til innlevering, fratrukket pliktarbeid, permisjoner etc.). I 2022 ble 9 av kandidatene skrevet ut av programmet. 7 av disse var markant på overtid og 2 sluttet under aktiv finansiering.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Ved ansettelse og opptak av kandidater arbeider fakultetet for både å styrke eksisterende forskningsfelt og styre ressurser mot nye forskningsområder. Fakultetet mener det er viktig med en viss andel åpne stipendiatstillinger som fremmer faglig nyskaping og fornyelse gjennom fritt genererte forskningsideer.

Ph.d.-kandidatene har et vesentlig bidrag hva angår faglig publisering i godt renommerte tidsskrifter på internasjonalt nivå. Ved ett institutt var kandidatene med- eller eneforfattere på rundt ¼ av publikasjonene i CRISTIN.

Ph.d.-kandidatene jobber med avhandlinger som er nyskapende, og som tangerer den etablerte forskningen til våre vitenskapelige ansatte. Samtidig utfører flere ph.d.-kandidater forskning som også går ut over allerede etablerte tematikker, og med det utvider forskningshorisonten til instituttene

Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid

1. Oppfølgingen av fremdriftsrapporter

De årlige fremdriftsrapportene gjennomgås på både institutt- og fakultetsnivå.

Det er instituttene som har hovedansvaret for gjennomgang og oppfølging av rapportene. Instituttene bruker fremdriftsrapportene til å få oversikt over status for egne kandidater og følger opp

enkeltkandidater og veiledere der det er behov for dette, og de rapporterer at fremdriftsrapportene er et nyttig verktøy.

På fakultetsnivå følges kandidater opp med hensyn til behov for utvidet studierett eller eventuelt utskrivning. Denne oppfølgingen gjøres i samråd med instituttene. I tillegg vil kandidater som ønsker samtale med koordinator bli invitert til et møte. Fakultetet utarbeider også statistikk med grunnlag i rapportene.

2. Midtveisevaluering

Fakultetet har et etablert system for gjennomføringen av midtveisevalueringen, som normalt sett avholdes midt i ph.d.-løpet, og senest ett år før utløpet av avtaleperioden.

Erfaringene med midtveisevalueringen som fast prosedyre er gode. Særlig melder de instituttene som benytter ekstern fagperson i komitéen at dette er svært nyttig for både kandidatene og veilederne.

Midtveisevalueringen lykkes i å være både en arena for å avdekke eventuelle problemer med progresjonen og for å sikre kvalitet i ph.d.-prosjektene. Fakultetet har ikke detaljstyrt hvordan midtveisevalueringen skal foregå. Tanken bak dette er at instituttene kan utvikle noe ulike praksiser ut fra hva de erfarer som en nyttig gjennomgang.

3. Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingsamtaler med ph.d.-kandidatene ut over ordinær veiledning

Årlige medarbeidersamtaler med stipendiatene er en etablert praksis. Det er ikke alle kandidatene som deltar på medarbeidersamtale, men alle skal få tilbudet. Fast praksis med årlige samtaler med ph.d.-kandidater ansatt ved andre institusjoner er nedfelt i vår programbeskrivelse, men fortsatt ikke etablert ved alle instituttene.

4. Opplæringsdelen:

Opplæringsdelen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet har en fleksibel struktur med mye valgfrihet for hver enkelt kandidat. Dette er nødvendig i og med at ph.d. prosjektene er svært spesialiserte, og kandidatene oppfordres til å finne relevante metode- og teori-kurs. Kandidatene kan ta eksterne ph.d.-kurs ved andre norske eller utenlandske institusjoner som tilbyr kurs som instituttet kan godkjenne. Fakultetet opplever dette som en styrke fordi det å ta kurs utenfor UiB også kan brukes til å bygge nettverk, få internasjonale kontakter og nye idéer. Samtidig ønsker vi å ha et godt tilbud av ph.d.-kurs som kan tilbys både egne og eksterne studenter.

Vi har i dag en rekke spesialiserte teori- og metodekurs, ofte tilknyttet eksterntfinansierte prosjekter. De fleste tilbys én gang, mens noen tilbys årlig eller med ujevne mellomrom. Fakultetet har i 2022 utlyst midler til tverrfaglige ph.d.-kurs. I 2023 vil fakultetet i tillegg lyse ut midler til utvikling av kombinerte master- og ph.d.-kurs.

Kun ett emne er obligatorisk for alle (vitenskapsteori og etikk, 10 studiepoeng). Øvrige emner kan velges så lenge de kan inngå og oppfylle kravene til følgende struktur, og samlet sett utgjøre minst 30 studiepoeng.

Opplæringsdelen skal tematiseres allerede på oppstartsmøtet kandidaten har på sitt institutt. Videre drøftes emneporteføljen for den enkelte mellom veileder og kandidat med sikte på en best mulig

opplæring, og valg av kurs avklares på forhånd med faglig ansvarlig for forskerutdanningen ved instituttet kandidaten er tilknyttet.

Evaluering av rammene for opplæringsdelen og emneporteføljen planlegges gjennomført sammen med programevalueringen av ph.d.-programmet. Evalueringen er planlagt våren 2024.

5. Programevaluering

På programstyremøtet 16.11.2021 ble det bestemt at fakultetet vil gjennomføre programevaluering av ph.d.-programmet våren 2023. På grunn av endringene i retningslinjene for evalueringen i januar 2023, der det ble åpnet for en egevaluering i forkant av programevalueringen, har fakultetet valgt å utsette programevalueringen. Fakultetet vil starte egevalueringen høsten 2023, som vil innebære en vurdering av om programmet oppfyller forutsetningene i Studiekvalitet- og Studietilsynsforskriftene. Parallelt vil fakultetet forankre mandatet for den eksterne evalueringen i programstyret. Arbeidet i den eksterne komitéen vil foregå i 2024.

Ph.d.- utdanningsmeldingen 2022

En overordnet vurdering av Ph.d.-utdanningen ved Fakultet for kunst, musikk og design

INNLEDNING

Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) rommer kunstnerisk utviklingsarbeid og vitenskapelig forskning. Kunstnerisk utviklingsarbeid (KU) inkluderer samtidskunst, design og utøvende og skapende musikk. Vitenskapelig forskning er innen feltene musikkterapi, musikkvitenskap og musikkpedagogikk. Forskerutdanningen er en viktig del av KMDs strategi 2023-2027. Særlig følgende punkter er relevante:

KMD skal

- verne om den akademiske friheten i både kunstnerisk og vitenskapelig forskning og formidling
- være ledende i internasjonale miljøer for kunstnerisk utviklingsarbeid, og forskning i musikkterapi, musikkvitenskap og kunstfaglig pedagogikk
- styrke samfunnsrelevant forskning og innovasjon i kunst, musikk og design
- styrke offentliggjøring og publisering av fagfellevurdert forskning
- forankre forskerutdanningen i sterke og konsoliderte fagmiljøer med god veilederkompetanse
- bidra til gode karrieremuligheter for våre unge forskere

ORGANISERING

Forskerutdanningen ved KMD administreres etter tre ph.d.-forskrifter: KMDs ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid¹, Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Bergen² og Forskrift for graden doctor philosophiae ved Universitetet i Bergen³.

KMDs ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid (heretter KU) ble opprettet 1. januar 2017. KMDs Utvalg for Forskning og forskerutdanning (UFF) er programstyre. Utvalget er sammensatt av tre representanter ansatt på grunnlag av kunstnerisk kompetanse, en representant ansatt på grunnlag av vitenskapelig stilling, en vitenskapelig stipendiat og en stipendiat knyttet til fakultetets ph.d.-program i KU. Visedekan for forskning leder utvalget og er programleder for ph.d.-programmet. Fakultetets ph.d.-koordinator er sekretær for saker som angår ph.d.-programmet.

Stipendiater ansettes på instituttene, eller også ved institusjoner KMD samarbeider med, og tas deretter opp på fakultetets program. Ettersom fakultetene ikke har mulighet for å ha mer enn ett ph.d.-program, er det inngått en samarbeidsavtale med Det humanistiske fakultet (HF) om opptak til deres program av vitenskapelige stipendiater ved Griegakademiet.⁴ Visedekan for forskning ved KMD er fast observatør i HFs Forsker- og forskerutdanningsutvalg, som er programstyre for HFs Ph.d.-program.

---

¹ [Forskrift for graden philosophiae doctor \(ph.d.\) i kunstnerisk utviklingsarbeid ved Universitetet i Bergen - Lovdata](#) og [Programbeskrivelse for ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid](#)

² [Forskrift for graden philosophiae doctor \(ph.d.\) ved Universitetet i Bergen](#)

³ [Forskrift for graden doctor philosophiae \(dr.philos.\) ved Universitetet i Bergen](#)

⁴ [Programbeskrivelse for ph.d.-program ved Det humanistiske fakultet, Universitetet i Bergen](#)

OPPFØLGING AV FOREGÅENDE ÅRS PH.D.-UTDANNINGSMELDING

I KMDs Ph.d.-utdanningsmeldinger for 2020 og 2021 redegjøres for flere tiltak for å møte utfordringer med gjennomstrømming:

Fremdriftsrapporter

Tiltak har ført frem og fremdriftsrapporteringen fungerer og anvendes systematisk i kvalitetsarbeidet ved fakultetet.

Utvikle systemer for oppfølging av kandidater som søker om sluttbedømmelse

Tilbud om sluttseminar ble iverksatt som pilotprosjektet ved Kunstakademiet – Institutt for samtidskunst sent i 2021 og ble innført som obligatorisk aktivitet for alle stipendiater i kunstnerisk utviklingsarbeid ved fakultetet fra oktober 2022, med egne retningslinjer utarbeidet av programstyret. Sluttseminaret får positive tilbakemeldinger fra stipendiater og veiledere.

Veilederopplæring

KMD avholdt 6 veilederseminarer i 2022 som videreføres i 2023. Opplæringen går over 4 seminarer med fokus på ph.d.-forskrift og programbeskrivelse (seminar 1), opplæringsdel, pliktarbeid, midtveisevaluering og kvalitetsarbeid (seminar 2), bedømmelsesprosessen, krav til ph.d.-resultatet, kunstnerisk refleksjon (seminar 3) og forskningsetikk (seminar 4). På noe lengre sikt vurderer fakultetet å opprette e-læringskurs som kan erstatte deler av opplæringen. Seminarene oppleves som nyttige og gir en tettere kontakt med veilederne. Det har i tillegg resultert i verdifulle innspill til revisjon av forskrift, programbeskrivelse og rutiner. Det føres oppmøte og veiledere som ikke har deltatt blir fulgt opp.

Dokumentasjon i ephorte og FS

Vi har fått god oversikt over dokumentasjon og mangel på dokumentasjon i ephorte og FS. Det har vært et betydelig etterslep fra ph.d.-programmets oppstart. Ryddearbeid og innhenting av dokumentasjon pågår fortsatt. Vi opplever tekniske utfordringer med uttak av lister fra FS, men har gjort tiltak og innarbeidet rutiner som har forbedret dette.

ANDRE TILTAK FOR Å BEDRE GJENNOMSTRØMMINGEN

I Ph.d.-utdanningsmeldingen for 2021 rapporterte fakultetet utfordringer med gjennomstrømming, som i stor grad hang sammen med mangel på etterlevelse av rutiner ved Institutt for samtidskunst. Ny ledelse ved instituttet samt rapporterte tiltak rundt bedømmelsesprosessen (veilederseminarer, nytt sluttseminar for kandidater, nytt skjema for innstilling og godkjenning av komite, ny mal og veileder for komiteens rapport, ny presentasjon for fakultetets instruksjon av komiteen) har ført til bedre oversikt og rutiner, tettere kontakt med veiledere og bedre gjennomstrømming. I 2022 hadde KMD like fullt ytterligere to underkjenninger (se status nedenfor) tilknyttet Institutt for samtidskunst. Begge kandidater klaget og fikk medhold i den sentrale klagenemda, som opphevet fakultetstyrets vedtak. Disse kandidatene hadde søkt om sluttbedømmelse før en rekke av tiltakene nevnt ovenfor og i meldingen for 2021 var iverksatt. Som følge av vedtakene i klagenemda har KMD gjort flere grep:

- Fakultetet fyller ut komiterapportens del 1, for å minimere risikoen for at innlevert materiale overses eller på noen måte misforstås av komiteen.
- Anbefalt lengde for komiteens rapport er utvidet med ca 25%.
- Det er spesifisert i veilederen til komiteen at dersom ph.d.-resultatet består av flere

enkeltverk, skal hvert enkelt verk omtales, jf. Forskriftens §10-1.

- Fakultetet vil kreve at komiteer begrunner negative innstillinger i mer detalj.
- KMD vil kreve mer utfyllende begrunnelse for sammensetning av komite fra grunnenhet, særlig der komitesammensetningen omfatter andre fagfelt enn kandidatens primære fagområde.
- Fakultetet vil i løpet av våren 2023 revidere programbeskrivelsen. Som del av revisjonen fjernes krav om at komiteen skal få tilsendt kandidatens prosjektbeskrivelse.

STATUS

- Antall stipendiater pr. 31.12.22 ved KMD: **41**, hvorav **10** vitenskapelige og **31** i KMDs ph.d.- program i KU.
- Eksternt finansierte: **5** vitenskapelige (to ved Høgskolen i Volda, en ved Høgskolen på Vestlandet, en i NORCE og en fra Olaviken), **6** i KU (to fra HK-dirs Program for kunstnerisk utviklingsarbeid, fire fra UiT).
- Antall disputaser: **5**, en vitenskapelig, fire i KU (derav en fra UiT).
- Underkjenninger: **2** kandidater ble underkjent i 2022. Begge kandidater klaget og fikk medhold i den sentrale klagenemda, som opphevet fakultetstyrets vedtak. Begge var tilknyttet Institutt for samtidskunst.
- Opptak: KMD tok opp **7** KU-stipendiater og 1 vitenskapelig stipendiat i 2022. Av KU-stipendiatene ble 2 tatt opp på Griegakademiet, 3 på Institutt for design og 2 på Kunstakademiet. 3 av kandidatene er eksternt finansierte ved UiT. Det ble tatt opp kun 3 stipendiater i 2021, og økningen i 2022 etter korona var forventet.
- Frafall: Det er to frafall i 2022, begge vitenskapelig.
- Gjennomstrømmingen har vært noe lavere enn ønsket (4 avlagte doktorgrader som gir budsjettmessig uttelling i 2024). Det ble sendt 19 forlengelsesbrev til 15 ulike stipendiater ved KMD i 2022. Av 19 forlengelser var 8 rettighetsbasert fravær, 5 relatert til korona, og 6 en kombinasjon av korona og rettighetsbasert fravær. Snitt koronaforlengelser i 2022 var 3,5 måneder, mot 3,8 i 2021. Snitt rettighetsbasert fravær var 28 dager.
- Samarbeidsavtale med UiT: KMD har et tett samarbeid med UiT for å etablere gode rutiner for samarbeid og inkludering av kandidatene i ph.d.-programmet, og det er avsatt møtetidspunkt annenhver måned for dette. Arbeidet med å få på plass en avtale om fordeling av kostnader og resultatmidler mellom gradsgivende institusjon og vertsinstitusjon startet høsten 2022 og forventes ferdigstilt våren 2023.
- Studieadministrasjonen jobber med en digital håndbok for ph.d.-programmet i KU og grunnstrukturen vil være på plass innen juni 2023.

KORONAPANDEMIENS PÅVIRKNING

Vi forventer å få inn noen flere søknader om forlengelse fra kandidater som nå er i avslutningsfasen, og som i noen grad har blitt forsinket grunnet Koronapandemien.

Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid, som leverer hele den obligatoriske opplæringsdelen, har videreført noen av de digitale løsningene de utviklet under pandemien. Det har gitt noe større fleksibilitet samt lavere reiseutgifter for stipendiatene. Samtidig ser vi at stipendiatene setter svært stor pris på fysiske seminarer, som utgjør etterlengtede møtepunkter.

FORSKNINGSETIKK I KU

Som rapportert i ph.d.-utdanningsmelding for 2021, har KMD innført opplæring i forskningsetikk som del av seminarserien for veilederne. Opplæringen er basert på en metode fakultetet utviklet som del av et Erasmus+prosjekt⁵ som ble avsluttet i 2021. Metoden er fast del av Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeids sin seminarrekke. I forlengelse av arbeidet med forskningsetikk, tok KMD initiativ til å utvikle nasjonale forskningsetiske retningslinjer for KU. UHR-KDA nedsatte i 2021 en spesialistgruppe som har utarbeidet forslag til retningslinjer i KU. Gruppen ble ledet av KMDs tidligere prodekan for forskning. Forslaget er på høring våren 2023. KMD har gjennomført egne høringsmøter og deltatt i et nasjonalt høringsmøte.

KVALITETSARBEID I FORSKERUTDANNINGEN

KMD følger UiBs kvalitetssystem for ph.d.-utdanningen.

- Fremdriftsrapporter: Det ble levert 31 fremdriftsrapporter i 2022.
- Midtveisevalueringer: Det ble gjennomført 6 midtveisevalueringer i 2022. Det ble ikke anbefalt tiltak for oppfølging.
- Medarbeidersamtaler: Det ble gjennomført 12 medarbeidersamtaler og 3 oppfølgingsamtaler ved Griegakademiet i 2022. Alle samtalene ble gjennomført av instituttleder eller forskningsleder. Det ble gjennomført oppstartssamtaler med alle kandidater på Institutt for design da ny instituttleder tiltrådte stillingen i 2022, og de kommer i gang med regulære medarbeidersamtaler i 2023. Det er også avholdt medarbeidersamtaler med alle kandidater ved Institutt for samtidskunst. Ingen av de tre instituttene har meldt behov for strategiske tiltak fra samtalene.
- Programevaluering: Evaluering av Ph.d.-programmet er under planlegging. Fagfeller skal oppnevnes og mandat utarbeides vårsemesteret 2023. Evalueringsgruppen skal utføre sitt arbeid høsten 2023.
- NOKUT-tilsyn: NOKUT hadde i 2022 tilsyn med KMDs ph.d.-program i KU. Fakultetet la ned et betydelig arbeid i å dokumentere hvordan UiBs kvalitetssystem kommer til anvendelse. Gjennomgangen var svært nyttig og bidro til bedre oversikt over våre styrker og svakheter, og har gitt oss anledning til å forbedre rutiner, rolleforståelser og samhandling. Vi er svært fornøyde med at NOKUT har lagt merke til at KMD følger opp kvalitetsarbeidet på en god måte og identifiserer og retter opp kvalitetssvikt innen rimelig tid.
- Emneportefølje og emneevaluering: KMD har i 2023 opprettet to emner, hver på 1 ECTS, i anvendelse av Research Catalogue (RC), en nettbasert platform for flermediale visninger som er svært viktig for KMDs dokumentasjon og arkivering av ph.d.-resultater og KU for øvrig. Vi tror dette tilbudet vil bidra til en kvalitetsheving på ph.d.-resultatene som leveres og arkiveres i RC. Gjennom forskerskolen har vi kontakt med de andre institusjonene om oppretting av kurs og emner i ph.d.-program som kan inngå i den individuelle opplæringsdelen. Forøvrig viser vi til fjorårets utdanningsmelding om beskrivelse av emnetilbud i de nasjonale forskerskolene.

---

⁵ <https://advancingsupervision.eu>

KANDIDATENES BIDRAG TIL FAKULTETETS FORSKNING

Utlysning av stipendiatstillinger ved KMD er basert på strategiske prioriteringer. Stipendiatene skal knyttes til en forskningsgruppe, et forskningsprosjekt eller et på annen måte identifiserbart og stabilt forskningsmiljø med regelmessige aktiviteter. Dette var forankret i KMDs handlingsplan for forskerutdanning 2017-2022 og er videre spesifisert i fakultetsstyrets vedtak i sak 67/22. Grunneneheter og fagmiljø er generelt svært positive til stipendiatenes bidrag. Deres eksperimentelle forskningsarbeid og de formelle krav som stilles til forskningsetikk, offentliggjøring og arkivering bidrar til å drive fakultetets forskning fremover og gir KMD en tydelig posisjon nasjonalt og internasjonalt. Stipendiatene deltar aktivt i instituttenes og fakultetets ulike utvalg, fora og samlinger.

AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER

Gjennom arbeidet med ph.d.-programmet i kunstnerisk utviklingsarbeid bidrar KMD betydelig både nasjonalt og internasjonalt til utviklingen av kunstnerisk utviklingsarbeid. Visedekan for forskning er styreleder i Nasjonal forskerskole for kunstnerisk utviklingsarbeid, og KMD bidro til alle HK-dirs nasjonale veilederseminarer for ph.d.-programmene i 2022 og 2023. KMD gjennomførte i april 2022 en nasjonal konferanse om sakkyndig vurdering og fagfellearbeid i KU i samarbeid med HK-dir og deltakelse fra alle institusjoner med ph.d.-program i KU. I juni 2023 gjennomfører KMD i samarbeid med HK-dir et nasjonalt seminar om vurderingskriterier i ph.d.-utdanningene i KU.